

”JATKUVA KEHITYKSEN TIE,
JOTA TOIVOTTAVASTI TALLAAMME IKUISESTI”

- kasvattajat ja lapset päiväkodin kehitysprosessissa

Anna Reinilä
Opinnäytetyö, kevät 2010
Diakonia-ammattikorkeakoulu,
Diak Itä
Pieksämäki
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Reinilä, Anna. ”Jatkuva kehityksen tie, jota toivottavasti tullaamme ikuisesti” – kasvattajat ja lapset päiväkodin kehitysprosessissa. Pieksämäki, kevät 2010, 62 s., 6 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Itä Pieksämäki.
Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK).

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää päiväkodin kasvattajien kokemuksia päiväkodin toiminnan muuttamisesta ja muutosprosessin läpikäymisestä. Lisäksi selvitin 5-6-vuotiaiden lasten kokemuksia päiväkodin toiminnasta muutostyön jälkeen.

Tutkimus toteutettiin Seinäjoen kaupungin päiväkodissa keväällä 2010. Tutkimus oli kvalitatiivinen. Aineisto koostui 11 työntekijälle lähettämästä kyselylomakkeesta ja yhdeksän 5-6-vuotiaan lapsen teemahaastattelusta. Aineisto analysoitiin luokittelulla.

Kasvattajien halu toiminnan muuttamiseen vaihteli merkittävästi. Toiminnan muuttamiseen käytettiin monia eri keinoja. Kasvattajilla oli erilaisia käsityksiä toiminnan muuttamisen aikataulusta. Uusi toiminta näkyi monin tavoin kasvattajan työssä. Muutosprosessin läpikäymistä tuki ja vaikeutti monet asiat. Toiminnan muuttamisesta seurasi erilaisia hyötyjä ja haittoja. Kasvattajien mielestä lapset suhtautuivat pääosin positiivisesti uuteen toimintaan. Kasvattajat suhtautuivat myönteisesti päiväkodin tulevaisuuteen. Lapset mainitsivat leikkikavereita omasta tai jostain muusta lapsiryhmästä. Lähes kaikki lapset pitivät liikkumisvapaudesta eri ryhmissä. Pienryhmätoiminnan eri muodot olivat lasten mielestä pääsääntöisesti kivoja. Kahdelle lapselle tuli mieleen jokin idea toiminnan kehittämiseksi.

Neljä kasvattajaa ryhtyi innostunein mielin kehittämään toimintaa. Prosessin aikana ei ilmennyt voimakasta muutosvastarintaa. Päiväkodin vastaavalla opettajalla ja muulla työyhteisöllä oli merkittävä rooli kehittämisprosessin läpiviemiseksi. Työyhteisössä oli avoin ja keskusteleva ilmapiiri toiminnan kehittämisen aikana. Muutosprosessi oli henkisesti kuluttava ja kuormittava. Kasvattajat olivat ylpeitä saavuttamastaan muutoksesta ja innokkaita jatkamaan toiminnan kehittämistä tulevaisuudessakin. Toiminnan muuttaminen toi mukavaa vaihtelua lasten päiviin. Lapset pitivät vapaudesta liikkua ja leikkiä eri ryhmissä. Lapset mainitsivat monia leikkikavereita, mikä tukee yhteisöllisyyden ja osallisuuden tunteen kokemista.

Asiasanat: päiväkodit, kehittäminen, kvalitatiivinen tutkimus, muutos, varhaiskasvatus

ABSTRACT

Reinilä, Anna. "A Road of Continuous Development, on which we stamp hopefully forever" - Kindergarten Educators and Children in the Developing Process. 62 p., 6 appendices. Language: Finnish. Pieksämäki, Spring 2010.

Diaconia University of Applied Sciences.
Degree Programme in Social Services. Degree: Bachelor of Social Services

The purpose of this study was to find out kindergarten educators' experiences about changing the activities of the kindergarten and how they experienced the changes. I also clarified the experiences of the 5-6-year-old children about the activities of the kindergarten after the changes.

The study was carried out in a kindergarten in Seinäjoki in spring 2010. The study was qualitative. The material of the study consisted of questionnaires sent to 11 educators and theme interviews of nine 5-6-year-old children. The material was analysed by classification.

The educators' urge to change activities varied significantly. Many different ways were used to change activities. The educators had different perceptions about the schedule of changing activities. The new activities appeared in many different ways in the educator's work. Many different ways made the procedure of changing easier and more complicated. There were different benefits and barriers which followed from changing the activities. According to the educators children related mainly positively the new activities.

The educators saw the kindergarten's future optimistically. The children mentioned having playmates from their own group or some other group. Almost every child liked freedom to move in different groups. According to the children different forms of small group activity were mainly good. Two children thought of some ideas to develop the kindergarten's activity.

Four educators started to develop activity with an excited mind. There was not hard resistance to change. The kindergarten's leader and other personnel had a significant role to carry out the development process. There was an open-minded and discussing ambience in the work community during the development process. The development process was mentally draining and straining. The educators were proud of achieving the change and also excited to continue to develop activities in the future. The change of activities brought variety to the children's days. The children liked freedom to move and play in different groups. The children mentioned many playmates which supported the feeling of community and participation.

Keywords: kindergarten, developing, qualitative research, change, early childhood education

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 KASVATUS JA VARHAISKASVATUS	8
2.1 Lapsi- ja aikuislähtöinen varhaiskasvatus.....	9
2.2 Varhaiskasvatuksen haasteet 2010-luvulla	11
3 PIENRYHMÄTOIMINTA VUOROVAIKUTUKSEN MAHDOLLISTAJANA	12
4 TOIMINNAN KEHITTÄMINEN JA MUUTTAMINEN.....	14
4.1 Esimies- ja työyhteisölähtöinen kehittäminen	14
4.2 Muutoksen hallitsemisen keinot.....	15
5 PÄIVÄKODIN TOIMINNAN KEHITTÄMINEN	16
5.1 Päiväkodin esittely.....	16
5.2 Toiminnan kehittämisen lähtökohdat	17
5.3 Toiminnan kehittäminen	18
5.4 Toiminnankuvaus kehittämistyön jälkeen	19
6 YKSILÖ MUUTOSPROSESSISSA	21
7 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	23
8 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	24
8.1 Kohderyhmä ja sen rajautuminen	24
8.2 Laadullinen tutkimus.....	25
8.3 Lasten haastattelemisen erityispiirteet.....	27
8.4 Aineistonkeruu.....	27
8.5 Aineiston käsittely ja analysointi	28
9 TUTKIMUKSEN TULOKSET	30
9.1 Kasvattajien kokemuksia päiväkodin toiminnan muuttamisesta ja muutosprosessista.....	30
9.1.1 Toiminnan kehittämisen lähtökohdat	31
9.1.2 Toimintatapojen omaksumista tukeneet ja vaikeuttaneet asiat	32
9.1.3 Toiminnan kehittämisen hyödyt ja haitat	33
9.1.4 Uusi toiminta kasvattajan työssä	34
9.1.5 Näkökulmia päiväkodin tulevaisuuteen	35
9.1.6 Lasten suhtautuminen uuteen toimintaan.....	36
9.2 Lasten kokemuksia päiväkodin toiminnasta	37

9.2.1 Lasten kaverisuhteet ja leikkiminen.....	37
9.2.2 Pienryhmätoiminta.....	38
9.2.3 Kehittämisideat.....	41
10 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	42
10.1 Johtopäätökset ja jatkotutkimusideat.....	42
10.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....	45
10.3 Opinnäytetyöprosessi.....	47
LÄHTEET.....	50
LIITTEET	
Liite 1. Kasvattajan kyselylomake.....	53
Liite 2. Saatekirje kasvattajalle.....	56
Liite 3. Kasvattajien vastausten koonti kysymykseen 1.....	57
Liite 4. Lapsen litteroidun haastattelun muokattu versio.....	59
Liite 5. Taulukko lasten aineiston käsittelystä.....	61
Liite 6. Lapsen teemahaastattelu.....	62

1 JOHDANTO

Muutos ja muutosprosessin läpikäyminen ovat nyky-yhteiskunnassa arkipäivää. Yhteiskunta muuttuu ja elää jatkuvasti muutospaineiden keskuudessa. Vuosien kuluessa toimintamallit ja -käytännöt vanhenevat, minkä vuoksi on pohdittava toimintamallien soveltuvuutta yhteiskunnan vaatimuksiin. Mikäli toimintakäytännöt eivät vastaa yhteiskunnan vaatimuksiin, on pohdittava uusien toimintakäytäntöjen ja -periaatteiden käyttöönottoa.

Yhteiskunnan muuttuminen ja muutospaineet heijastuvat myös päiväkodissa toteutettavaan varhaiskasvatukseen. Ajankohtainen asia varhaiskasvatuksen sektorilla on esimerkiksi varhaiskasvatuslain uudistaminen, millä on omat vaikutuksensa tulevaisuuden varhaiskasvatustyön tekemiseen. Jokelan ja Kauhajoen koulusurmien jälkeen alettiin pohtia, missä suomalaisessa yhteiskunnassa on yhteisöllisyys. Perusteltua on pohtia, miten jo päiväkodissa voidaan kasvattaa lapsia yhteisöllisyyteen, avoimeen ja rohkeaan itsensä ilmaisemiseen.

Toimintakäytäntöjen muuttaminen ja muutosprosessin läpikäyminen on ollut ajankohtaista myös eräässä Seinäjoen kaupungin päiväkodissa. Päiväkodin henkilöstö on ryhtynyt korostamaan toiminnassaan yhteisöllisyyttä, mikä näkyy pienryhmätoiminnassa ja koko talon yhteisissä aamukokoontumisissa.

Tutkimuspyynnön sain päiväkodin vastaavalta opettajalta. Tässä tapauksessa vastaava opettaja toimii päiväkodin johtajana. Tutkimuspyynnön sain ollessani päiväkodissa opintoihin kuuluvassa harjoittelussa. Hän halusi minun selvittävän, millaiseksi työyhteisön kasvattajat ovat kokeneet päiväkodin toiminnan muuttamisen ja muutosprosessin läpikäymisen. Lisäksi hän halusi minun selvittävän, millaiseksi päiväkodin lapset kokevat päiväkodin uuden toiminnan. Lapsia haastatteleamalla oli mahdollisuus saada selville, millaiseksi lapset kokevat uudet toimintatavat. Kasvattajien ja lasten kokemusten selvittäminen on ajankohtaista siksi, että toimintaa on ryhdytty muuttamaan kevästä 2009 alkaen. Toimintakauden 2009–2010 alusta uusista toimintakäytännöistä on tullut osa päiväkodin arkipäivää. Tutkimuksellani on uutuusarvoa, koska kyseiseen päiväkotiin ei ole

aiemmin tehty lasten haastattelututkimusta. Koko työyhteisön mielestä on tärkeää tietää, millaiseksi lapset kokevat päiväkodin toiminnan. Toimintaa on kehitetty, minkä vuoksi lasten näkökulman kuuleminen toiminnasta on tärkeää. Lapsella voi olla mielessään jotain, mitä kasvattajat eivät huomaa. Kasvattajien ja lasten anonymiteettisuojaan vuoksi en mainitse työssäni päiväkodin nimeä.

Suoritettuani sosionomi (AMK) -tutkinnon minulla on valmiuksia varhaiskasvatuksessa työskentelyyn. Sosionomin erityisosaamiseen kuuluvat muun muassa perhekeskeinen työskentely, yksilön sosiaalisten taitojen ja vuorovaikutussuhteiden tukeminen, sosialisointiprosessin lainalaisuuksien tunnistaminen sekä yksilön yhteisö- ja yhteiskuntasuhteen rakentaminen.

Koulutukseeni sisältyy myös lastentarhaopettajan kelpoisuus, minkä vuoksi päiväkotiin ja varhaiskasvatukseen liittyvä aihe on ammatillisen kasvun kannalta ajankohtainen. Omat valmiudet lasten kanssa työskentelyä varten kehittyvät, ja ammatillinen osaaminen lapsiperheiden kanssa tehtävässä työssä vahvistuu. Pääsen kehittämään omia valmiuksiani lasten kanssa työskentelyyn tehdessäni opinnäytetyön päiväkotiin. Lisäksi saan kehittää omaa eettistä osaamista lapsia haastateltaessa.

Diakonia-ammattikorkeakoulun opetuksen ja kehittämistoiminnan teemana on myös yhteisöllisyyden tukeminen. Tekemällä tutkimuksen päiväkotiin saan perehtyä, miten jo päiväkodissa voidaan ehkäistä syrjäytymistä, lisätä yhteisöön kuulumisen tunnetta ja tukea sosiaalisten taitojen kehittymistä.

2 KASVATUS JA VARHAISKASVATUS

Kasvatuksella tarkoitetaan määrätietoista ja tavoitteellista toimintaa, jolla pyritään edistämään ja tukemaan yksilön persoonallisuuden kehittymistä. Suunnitelmallista kasvatusta järjestetään esimerkiksi päivähoidossa, jossa toteutettavaa kasvatustyötä nimitetään varhaiskasvatukseksi. (Peltonen 2004, 19–33.)

Varhaiskasvatus on lapsen eri elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lapsen tervettä kasvua, kehitystä ja oppimista. Lasten vanhemmilla on lasten ensisijainen kasvatusoikeus ja -vastuu ja yhteiskunnan tarjoamat varhaiskasvatuspalvelut tukevat lapsen kotikasvatusta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2002, 9.)

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus muodostavat lapsen kehityksen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Keskeisiä varhaiskasvatuspalveluja ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito ja avoin toiminta. Varhaiskasvatuspalveluita tuottavat kuntien lisäksi järjestöt, seurakunnat ja yksityiset palveluntuottajat. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2002, 9–11.)

Jokaisella vanhemmalla on oikeus saada alle kouluikäiselle lapselleen kunnan järjestämä päivähoitopaikka vanhempainrahakauden päätyttyä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2009). Varhaiskasvatuspalveluiden piiriin kuuluvat myös oppivelvollisuusikäiset lapset, jotka palveluita käyttävät (Sosiaali- ja terveysministeriö 2002, 9).

Lähtökohdat varhaiskasvatuksen toteuttamiselle ja järjestämiselle määrittelee valtio lakien ja asetusten avulla (Mikkola & Nivalainen 2009, 12). Varhaiskasvatustyön kannalta keskeisen lainsäädännön muodostavat laki ja asetus lasten päivähoidosta, perusopetuslaki, sosiaalihuoltolaki, laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista ja laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista. Päivähoitopalveluissa kasvattajana voi toimia esimerkiksi lähihoitaja, sosionomi (AMK) ja lastentarhanopettaja (Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 2005). Tässä työssä tarkoitan kasvattajalla lastentarhanopettajaa, sosionomia, lähihoitajaa ja lastenohjaajaa.

Kuntakohtaista varhaiskasvatusta ohjaavat kunnan varhaiskasvatussuunnitelma, esiopetussuunnitelma ja lapsi- ja perhepoliittiset strategiat ja linjaukset (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004, 6-7). Kuntien kuuluu huomioida määräykset ja säädökset varhaiskasvatuspalveluita järjestettäessä. Yksittäisen päivähoitoyksikön esimerkiksi päiväkodin kuuluu huomioida valtakunnan ja kunnan toiminnan toteuttamisen periaatteet, jotka luovat reunaehdot tiimin ja yksittäisen työntekijän työskentelylle. (Mikkola & Nivalainen 2009, 12.) Lisäksi yksikkökohtaista varhaiskasvatustyötä ohjaavat yksikön laatima varhaiskasvatussuunnitelma ja esiopetussuunnitelma (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004, 7).

2.1 Lapsi- ja aikuislähtöinen varhaiskasvatus

Käsitykset lapsen roolista kasvatustapahtumassa ovat vaihdelleet eri aikoina. Päiväkodin toiminnassa näkyi ennen 1960-lukua behavioristinen oppimismäkeämys. Se painotti suunnitelmallista opettamista ja tarkasti määriteltujen tavoitteiden saavuttamista. Yksilön mielentiloilla, tunteilla tai motivaatiolla ei koettu olevan suurta merkitystä oppimisen kannalta. Toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa eivät näkyneet riittävästi lasten osallisuuden, havainnoinnin ja yksilöllisten tarpeiden huomiointi. (Mikkola & Nivalainen 2009, 12–13.) Aikuislähtöinen kasvatustoiminta on 1970-luvulta periytyvä päiväkotipedagogiikka. Aikuislähtöisessä varhaiskasvatuksessa lapsi on huolenpidon ja ohjauksen kohde. Aikuinen on tiedon välittäjä, etukäteen suunnitellun opetussuunnitelman toimeenpanija ja toteuttaja. Lapsi nähdään palveluiden passiivisena käyttäjänä. (Vilén, Vihunen, Vartiainen, Sivén, Neuvonen & Kurvinen 2006, 222.)

Asiat muuttuivat 1960-luvulta lähtien. Aivotutkimuksen myötä pystyttiin osoittamaan, että oppimisprosessissa on keskeistä oppijan oma rooli, ajattelun ja tiedon ymmärtäminen. Lapsuus alettiin nähdä ainutkertaisena ja tärkeänä vaiheena ihmisen elämässä. Päivähoidon sisältöä alettiin tarkastella kriittisesti 1980-luvun loppupuolella. Tämän myötä lähdettiin murtamaan vallitsevia käytäntöjä ja

traditioita. Toimintatuokiopainotteinen työtapa alkoi saada kritiikkiä aikuisjohtoisuudestaan. (Mikkola & Nivalainen 2009, 12–13.)

Lapsen aktiivista roolia painottavasta kasvatuksesta on käytetty käsitteitä lapsikeskeisyys ja lapsilähtöisyys (Vilén ym. 2006, 221). Lapsilähtöisessä varhaiskasvatuksessa lapsi ja aikuinen ovat tasa-arvoisia toimijoita. Lapsi on kasvatustapahtuman prosessin subjekti. Kasvatusta tarkastellaan lapsen kasvu- ja oppimisprosessina. Lapsi on aktiivinen, sosiaalinen, utelias, oppimishaluinen ja -kykyinen. Aikuinen tukee lapsen oppimista ja toimii sen mahdollistajana. Lapsen oppimisessa painottuvat elämyksellisyys, leikki ja aktiivinen toimiminen. Oppimisprosessissa korostetaan lapsen sosiaalisia suhteita ja sosiaalista luonnetta. Kasvatustapahtuman tavoitteet, sisällöt ja menetelmät lähtevät lapsesta ja hänen tarpeistaan. (Vilén ym. 2006, 221–223.) Lapsen yksilöllisyys ja vanhempien kasvatustapahtumien näkemykset huomioidaan esimerkiksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2004, 30).

Lapsikeskeisyyden käsite nousi esiin 1980-luvun loppupuolella (Mikkola & Nivalainen 2009, 12). Lapsikeskeisessä kasvatustapahtumassa aikuislähtöisyys tulee esiin aikuisen määritelmässä lapsen tarpeita ja kiinnostuksen kohteita. Lapsi on aikuisen toimintojen objekti. Lapsilähtöisyys nousee esiin lapsikeskeisyydessä silloin, kun lapsi on toiminnan subjekti. Aikuinen ei jätä lasta selviytymään yksin, vaan on tietoinen lapsen tarpeista ja kiinnostuksen kohteista. Aikuinen on oppimisen ohjaaja, ja auttaa lasta toimimaan kehitystään edistävasti. Lapsikeskeisessä varhaiskasvatuksessa nähdään lapsuus aika aikuisuuteen valmistautumisena. Lapsi on ennen kaikkea subjekti, jonka mielenkiinnon kohteet ovat etusijalla. (Vilén ym. 222–223.) Yhdistyneiden kansakuntien Lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan lapsella on oikeus ilmaista mielipiteensä itseään koskevilla asioilla, mitkä on huomioitava lapsen iän ja kehitystason mukaisesti (Unicef i.a). Lasten osallisuutta on ryhdytty korostamaan esimerkiksi lapsi- ja oppimistutkimuksessa (Karila, Alasuutari, Hännikäinen, Nummenmaa & Rasku-Puttonen 2006, 8-9).

Hannamari Halonen ja Anne Lehtinen ovat tehneet pro gradu-tutkielman alle kolmivuotiaiden päiväkotilasten prososiaalisesta käyttäytymisestä (Halonen &

Lehtinen 2001, 43). Elina Jokiaho teki pro gradu-tutkielman liittyen esi- ja alkuopetusikäisten lasten minäkuviin (Jokiaho 2001, tiivistelmä). Lasten osallisuuden liittyi Pirja Suortin ja Miina Taimiahon tekemä tutkimus. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, kuinka aktiivisessa osassa lapset kokevat olevansa erään pääkaupunkiseudulla sijaitsevan päiväkodin toiminnassa (Suortti & Taimiaho 2009, 12).

2.2 Varhaiskasvatuksen haasteet 2010-luvulla

Lapsen ja lapsuuden näkökulmasta 1900-luku oli voimakkaan kehityksen aikaa. Lasten ja perheiden elinehtojen parantamiseksi tehtiin merkittäviä yhteiskunnallisia uudistuksia. Lapsiperheet saivat käyttöönsä lapsilisät sekä äitiys- ja vanhempainlomat. Lisäksi päivähoidosta tuli jokaisen lapsen subjektiivinen oikeus. Edellä mainitut muutokset vaikuttivat merkittäväällä tavalla lapsiperheiden elämään ja päivähoidon resursseihin. Subjektiivisen päivähoito-oikeuden myötä yksiköiden ryhmäkoot ovat kasvaneet. Päivähoiton arkeen kuuluvat suuret ryhmäkoot ja äärimmilleen nostettu käyttöaste. (Mikkola & Nivalainen 2009, 9.)

Lasten hoitopäivät ovat usein pitkiä. Tästä seuraa se, että pienet lapset viettävät yhä suuremman osan ajastaan oman kotinsa ulkopuolella. Osa lapsiperheistä voi hyvin. Osa lapsista kasvaa kuitenkin perheissä, joiden elämää vaikeuttavat monet taloudelliset, psyykkiset ja elämänhallintaan liittyvät ongelmat. Huolenaiheen lasten kasvulle ja kehitykselle nostavat esiin esimerkiksi lasten vanhempien erotilanteet. Ne vaikuttavat väistämättä myös lapsen elämään. Lapsi alkaa elää ja kasvaa vain yhden vanhemman kanssa. Erotilanteessa lapsi joutuu tahtomattaan tilanteeseen, jossa lähellä olevat aikuiset ja sosiaaliset verkostot vaihtuvat ja muuttuvat. Jos lähiyhteisö ei tarjoa lapselle riittävästi yhteenkuuluvuuden ja turvallisuuden tunnetta on riskinä, että lapsi kiinnittyy median tarjoamaan virtuaalimaailmaan todellisen elämän ihmissuhteiden sijasta. Lapsen turvallisen ja tasapainoisen kehityksen kannalta on tärkeää, että lapsi saa turvallisen aikuisen läsnäoloa. Mikäli lapsi on pitkiä päiviä esimerkiksi päiväkodissa, paine lapsen turvallisen ja tasapainoisen kehityksen takaamisessa on päiväkodin työntekijöillä. (Mikkola & Nivalainen 2009, 9-15.)

3 PIENRYHMÄTOIMINTA VUOROVAIKUTUKSEN MAHDOLLISTAJANA

Päiväkodin henkilökunnan työtehtäviin kuuluu suurten lapsiryhmien ohjaaminen. Lapsiryhmä voi muodostua 15–20 lapsesta. Suurta ryhmää ohjattaessa aikuisen energia kohdistuu ryhmän ohjaamiseen eikä yksittäisen lapsen kohtaamiselle jää aikaa. Lapsi tarvitsee yksilöllistä huomiota ja hakee sen myös suurryhmässä. Huomionhakuisuuden vuoksi ryhmätilanteen ohjaaminen voi olla haastavaa. Suurryhmä voi herättää lapsessa ahdistusta, kiukkua ja pelkoa. Tästä voi seurata se, että tunteet tarttuvat ryhmätilanteessa. Tunteiden tarttuminen voi edistää tai haitata ryhmän toimintaa. Aikuinen säätelee ja ohjaa tilannetta hyvin kokonaisvaltaisesti, minkä vuoksi toiminta on aikuislähtöistä. (Mikkola & Nivalainen 2009, 32–33.) Aikuislähtöisyyttä voidaan vähentää pienryhmätoiminnalla.

Pienryhmätoiminnan lähtökohtana on vuorovaikutuksen suunnittelu ja sen mahdollistaminen. Pienemmässä ryhmässä toimiminen mahdollistaa lapsen yksilöllisen huomioimisen ja aidon kohtaamisen. Vuorovaikutuksen myötä lapsella on mahdollisuus saada psyykelle aikuisen kannattelevaa vuorovaikutusta, kun siihen on tarvetta. Pienryhmässä lapsi oppii suhteuttamaan taitojaan tilanteeseen sopiviksi, tunnistamaan omien tekojensa seurauksia ja niiden vaikutuksia toisiin ihmisiin. Lapsi kykenee myös hallitsemaan omaa toimintaansa paremmin, tulemaan näkyväksi ja olemaan oma itsensä. (Mikkola & Nivalainen 2009, 32–33.)

Lapsen kehitystasoa tarkasteltaessa voidaan havaita lapsen rajallinen kyky päätöksentekoon ja ongelmanratkaisuun. Aikuisella on keskeinen rooli lapsen kasvu- ja oppimisprosessissa. Nurmi ym. viittaavat (2006) teoksessaan Vygotskiin, jonka mukaan ohjaus- ja opetuskeskustelu helpottaa lapsen roolia ajattelijana. Ohjaus- ja oppimisprosessissa aikuisen tulisi käyttää vihjeitä ja kysymyksiä juuri sen verran kuin oppijan kannalta on välttämätöntä. Ohjauskeskusteluun kuuluu kiinteästi Vygotskin teoria lähikehityksen vyöhykkeestä. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2006, 87.) Lähikehityksen vyöhykkeellä toimitaan, kun yksilö kohtaa haasteellisia tehtäviä, joita hän kykenee ratkaisemaan vain toisen ihmisen avulla. (Lindblom-Ylänne, Niemelä, Päivänsalo & Tynjälä 2006, 77). Ryhmäkoon pienetessä mahdollistuu lapsen toi-

miminen lähikehityksen vyöhykkeellä. Aikuisen on helppo tukea, havainnoida ja suunnata lapsen toimintaa, kun toimitaan lähikehityksen vyöhykkeellä. Aikuinen voi keskittyä paremmin yhteen lapseen ja saada kokemuksen lapsen kohtaamisesta. Kokemukset pienryhmätoiminnasta ovat olleet myönteisiä ja rohkaisevia. (Mikkola & Nivalainen 2009, 31–32)

Anna Helenius selvitti tutkimuksessaan yläkouluikäisten kokemuksia pysyvissä pienryhmissä opiskelusta. Tutkimustulosten mukaan pienryhmätoiminnalla oli positiivisia vaikutuksia lasten yhteistyötaitoihin, joilla hän tarkoitti esimerkiksi ystävyysuhteita ja luokan oppimisilmapiiriä. Tutkimukseen osallistuneet mainitsivat pienryhmätoiminnan positiivisiksi puoliksi asioiden yhdessä tekemisen ja ulkopuoliseksi jäämättömyyden. Pienryhmätoiminnan negatiivinen puoli oli esimerkiksi ryhmän pysyminen koko ajan samana. Lapset olisivat halunneet vaihtelua ryhmän kokoonpanoihin. Lapset olisivat tahtoneet valita esimerkiksi yhden ystävän ryhmäänsä. (Helenius i.a.)

Diakonia-ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijat Elisa Aalto ja Hanna Ekonsalo järjestivät kahdeksalle esikouluikäiselle lapselle pienryhmätoimintaa. Lapsilla oli kielellisiä vaikeuksia ja osa lapsista oli arkoja. Pienryhmätoiminnan tavoitteena oli ennaltaehkäistä vaikeuksia koulun aloituksessa. (Aalto & Ekonsalo 2009, 28.) Toiminnan järjestämisen jälkeen opiskelijat keräsivät palautetta lapsilta ja heidän vanhemmiltaan. Vanhemmat olisivat halunneet enemmän toimintakertoja. Eräs lapsi toivoi, että pienryhmätoiminta jatkuisi edelleen. Pienryhmätoiminnan onnistumista arvioidessaan opiskelijat kertoivat, että pienryhmässä lasten oli helppo päästä ohjaajan lähelle, saada tarvitsemaansa tukea ja kannustusta (Aalto & Ekonsalo 2009, 60–61). Aikuisten ja lasten kokemukset pienryhmätoiminnasta vahvistavat sen tarpeellisuuden ja toimivuuden (Mikkola & Nivalainen 2009, 31).

4 TOIMINNAN KEHITTÄMINEN JA MUUTTAMINEN

Ryhdyttäessä kehittämään ja muuttamaan toimintaa on tärkeää tiedostaa sen taustalla olevat syyt. Muutosprosessin onnistumisen edellytys on viestintä. Työyhteisön jokaiselle henkilölle kuuluu kertoa, minkä vuoksi toimintaa lähdetään kehittämään, ja mihin muutoksella pyritään. Näin voidaan varmistaa muutosprosessin onnistunut läpivieminen.

Ensimmäisessä aluvussa tarkastelen esimies- ja työyhteisölähtöistä kehittämistä. Toisessa aluvussa kerron keinoista, joiden avulla voidaan hallita muutosta.

4.1 Esimies- ja työyhteisölähtöinen kehittäminen

Kehittäminen liittyy keskeisesti muutokseen (Russell-Jones 2000, 10). Mikäli muutoksen kohteena ovat päivittäisten rutiinisuoritusten uudelleen järjestelyt, voidaan muutos toteuttaa lyhyessä ajassa. Jos kyseessä on strateginen muutos, jossa esimerkiksi työn painopisteet, toimenkuvat ja toimintatavat muuttuvat, muutoksen toteuttaminen vie enemmän aikaa. Hidas muutosprosessi voi kestää useista kuukausista useaan vuoteen ja nopea muutosprosessi viikoista kuukausiin. (Stenvall & Virtanen 2007, 24–25.)

Kehittämisprosessi voi käynnistyä organisaation johdon tai työyhteisön taholta. Johdon tai sen edustajan käynnistämä muutosprosessi on tyypillisin. Johdon käynnistämässä muutoksissa ei välttämättä oteta riittävästi yksilön tarpeita huomioon, mikä voi johtaa henkilöstön heikkoon sitoutumiseen muutoksen toteuttamisessa. (Valkeinen 2006.)

Työyhteisölähtöinen kehittäminen tarkoittaa koko työyhteisön omaa, itseohjautuvaa ja jatkuvaa kehittämistyötä, johon osallistuvat kaikki työyhteisön jäsenet. Kehittämistapa pyrkii osallistamaan ihmisiä, ja kehittämisprosessia johtaa esimies. (Sosiaaliportti 2008.) Hänellä on paras tuntemus organisaatiosta ja tietä-

mys, miten kukin yksilö suhtautuu muutokseen (Valkeinen 2006). Työyhteisölähtöisen kehittämistavan onnistuminen edellyttää työyhteisön toimivuutta, kehittämismyönteisyyttä, johdon hyväksyntää ja henkilöiden kehittämisosaamista. (Sosiaaliportti 2008.)

4.2 Muutoksen hallitsemisen keinot

Muutoksen hallinnassa keskeisiä elementtejä ovat sosiaalinen tuki ja yksilön omat vaikutusmahdollisuudet muutostilanteen hallitsemiseen. Sosiaalinen tuki koostuu arvostavasta, tunneperäisestä, informatiivisesta ja instrumentaalisesta ulottuvuudesta. (Perkka-Jortikka 2002, 17–18.)

Arvostavalla tuella tarkoitetaan, että jokainen työntekijä on yhtä tärkeä muutoksen läpiviemisessä. Tuen muotoja ovat esimerkiksi palaute ja arvostava käyttäytyminen. Tunneperäinen tuki käsittää työntekijöiden välisen empaattisen vuorovaikutuksen. Tunneperäistä tukea voidaan vahvistaa esimerkiksi koulutuksella ja opiskelulla. Pelkkä kuunteleminen ja sanaton välittäminen voivat viestiä tunneperäisestä tuesta. Informatiiviseen tukeen viitaten kullakin työntekijällä on käytössään työssä tarvittava tieto. Instrumentaalinen ulottuvuus liittyy siihen, että jokaisella työntekijällä on tietoa esimerkiksi tarvittavista työmenetelmistä. (Perkka-Jortikka 2002, 17–18.)

5 PÄIVÄKODIN TOIMINNAN KEHITTÄMINEN

Tässä luvussa esittelen päiväkotia ja sen kehittämisprosessia. Ensimmäisessä alaluvussa tarkastelen, minkälaisia lapsiryhmiä päiväkodissa on, ja mitkä arvot ja painopistealueet ohjaavat päiväkodin toimintaa. Toisessa alaluvussa esittelen niitä asioita, jotka ovat käynnistäneet päiväkodin toiminnan kehittämisen. Kolmannessa alaluvussa tarkastelen, mitä konkreettisia muutoksia päiväkodin toiminnassa on tehty. Neljännessä alaluvussa keskityn kuvaamaan päiväkodin nykyistä toimintaa.

5.1 Päiväkodin esittely

Päiväkodissa on viisi eri lapsiryhmää. Pienimpien lasten ryhmässä on 0–3-vuotiaita lapsia. Ryhmässä on 12 lasta ja kolme kasvattajaa. Lisäksi ryhmässä on laitoshuoltaja, joka avustaa lapsiryhmän toiminnassa. Päiväkotiin ilmoitautui toimintakautta 2009–2010 varten ennätysmäärä esikouluikäisiä lapsia. Tämän seurauksena päiväkotiin muodostettiin kaksi esikouluryhmää. Toisessa ryhmässä esikoulu järjestetään klo 9–13 ja toisen ryhmän esiopetusaika on klo 11–15. Aamupäivän esikouluryhmässä on 22 lasta ja kolme kasvattajaa. Iltapäivän esikouluryhmässä on 15 lasta, kaksi kasvattajaa ja henkilökohtainen avustaja. (Päiväkodin Internet-sivusto i.a.) Toimintakaudella 2008–2009 kasvattajia oli 3–4-vuotiaiden lasten ryhmässä kolme ja lapsia oli noin 20. Kasvattajia oli 5-vuotiaiden lasten ryhmässä kolme, ja lapsia oli noin 20 toimintakauden 2008–2009 aikana. Päiväkodin henkilökuntaan kuuluvat myös vastaava opettaja, laitoshuoltajat, henkilökohtaiset avustajat, opiskelijat ja harjoittelijat eri oppilaitoksista (Päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma 2009–2010).

Päiväkodin toiminnan kannalta keskeisiä arvoja ovat turvallisuus, leikki, yhteisöllisyys ja suvaitsevaisuus. Yhteisöllisyys ja suvaitsevaisuus näkyvät toiminnassa siten, että lapsia pyritään kasvattamaan erilaisuuden kunnioittamiseen, suvaitsemiseen ja ymmärtämiseen. Ympäristö, jossa lapsi kasvaa ja kehittyy,

pyritään järjestämään turvalliseksi sisällä ja ulkona. Lapselle ominainen tapa toimia on leikkiminen. Lapsen käsitys itsestä ja usko omaan osaamiseen vahvistuu, kun hän saa leikissä ja muussa toiminnassa mahdollisuuden itsensä ilmaisemiseen. Henkilökunta pyrkiikin järjestämään lapsen omaehtoiselle leikille paljon aikaa ja mahdollisuuksia. (Päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma 2009–2010.) Päiväkodin henkilökunta valitsee vuosittain toimintaa ohjaavan teeman ja toimintakaudella 2009–2010 se on metsä. Keskeinen osa toimintaa on esimerkiksi retkeily, joka painottuu valitun teeman pohjalta. (Päiväkodin Internet-sivusto i.a).

5.2 Toiminnan kehittämisen lähtökohdat

Päiväkotiin espoolaisesta päiväkodista tullut henkilö työskenteli 4–5-vuotiaiden lapsiryhmässä toimintakaudella 2008–2009. Kasvattaja oli omaksunut lapsilähtöisen ja yhteisöllisen toimintatavan, joka näkyi jollain tapaa myös 4–5-vuotiaiden lapsiryhmässä toimintakaudella 2008–2009. Henkilö valittiin päiväkodin vastaavaksi opettajaksi ja on toiminut tehtävässään tammikuusta 2009 alkaen.

Päiväkodissa järjestettiin työyhteisön sisäinen koulutustilaisuus keväällä 2009. Kouluttajana toimi vastaavan opettajan työkaveri espoolaisesta päiväkodista. Koulutustilaisuuden tavoitteena oli perehdyttää koko työyhteisöä lapsilähtöiseen ja yhteisölliseen toimintatapaan, joka oli uusi työntekijöille. Koulutuksen aikana työntekijät saivat vinkkejä ja materiaalia, miten käytännössä saisi toimintatavan mukaiset asiat sujumaan. Koulutustilaisuuden jälkeen tehtiin päätös koko työyhteisön taholta, että toimintaa lähdetään kehittämään. Työntekijät halusivat antaa paremman arjen lapselle, minkä vuoksi lapsilähtöistä toimintaa ryhdyttiin lisäämään.

5.3 Toiminnan kehittäminen

Päiväkodin näkökulmasta kehittäminen tarkoitti ennen kaikkea toimintakulttuurin muuttamista. Toimintakulttuuri käsittää työ- ja kasvatuskulttuurin. Työkulttuuriin kuuluvat työnjako sekä työ- ja suunnittelukäytännöt. Kasvatuskulttuuri muodostuu näkymättömästä ja näkyvästä tasosta. Kasvatuskulttuurin näkyvä taso ilmenee kasvatustoiminnassa esimerkiksi lasten ja vanhempien välisissä vuorovaikutuskäytänteissä, tilankäytössä ja fyysisessä ympäristössä. Kasvatuskulttuurin näkymätön taso muodostuu kasvatustyön taustalla olevista perusolettamuksista ja uskomuksista liittyen lapsuuteen, lapsen olemukseen, kehitykseen ja oppimiseen. (Karila ym. 2006, 23.)

Kehittämisen prosessin aikana tehtiin monia muutoksia päiväkodin työkäytäntöihin. Työyhteisön kommunikointi kehittyi. Työntekijät alkoivat keskustella toistensa kanssa enemmän ja ilmaista itseään avoimemmin. Kaikkien mielipiteitä alettiin kysyä ja kuunnella. Toiminnan muuttamisen yhteydessä myös tiedottamista kehitettiin. Työyhteisö ryhtyi laatimaan listaa, johon kirjataan työntekijöiden tulo- ja menoaikataulut. (Kehittämismuistio 2010.)

Kaksi lapsiryhmää yhdistettiin, minkä seurauksena lapsiryhmien lukumäärä pieneni viidestä neljään. Toimintaa kehitettiin yhteisöllisemmäksi ja ryhdyttiin järjestämään enemmän yhteisiä tapahtumia. Lapsiryhmien ovet avattiin, mikä mahdollisti lasten leikkimisen eri-ikäisten lasten kanssa. (Kehittämismuistio 2010.) Tietyt leikkivälineet siirrettiin tiettyyn ryhmään. Tämän seurauksena syntyi erilaisia teemakohtaisia leikkihuoneita, joita ovat esimerkiksi koti-, auto- ja rakenteluleikki. Päiväkodissa on myös ateljee, joka on kaikkien lasten ja aikuisten käytössä. (Päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma 2009–2010.) Koska leikkivälineitä ei ole kaikissa ryhmissä, lasten on mentävä kyseiseen leikkihuoneeseen leikkimään. Tästä on se etu, että lapset liikkuvat enemmän eri ryhmissä. Työyhteisössä ajatellaan, että kaikki lapset ovat kaikkien vastuulla. Aikuisen, joka työskentelee pääsääntöisesti 3-5-vuotiaiden lasten ryhmässä, voi ohjata ja valvoa lapsia myös esikoululaisten ryhmässä. Liikkuminen eri ryhmissä on mahdollistanut lasten ja heidän vanhempiansa tuntemuksen lisääntymisen. Lapset voivat itse valita leikkikaverin ja -paikan, mikä edistää lasten osallistu-

mista heitä koskevaan päätöksentekoon. Työyhteisö kuuntelee ja arvostaa lasta. (Kehittämismoniste 2010.)

Päiväkodissa kehitettiin pienryhmätoimintaa, johon kuuluu ryhmien ohjaaminen iästä ja lapsiryhmästä riippumatta. Työntekijät laativat esimerkiksi kiinteät lapsiryhmät metsäretkiä varten. Päiväkodissa siirryttiin liukuvaan ruokailuun ja työntekijät alkoivat listata lapsia, jotka nukkuvat päivän aikana. Työyhteisö luopui osittain vuorosidonnaisista työtehtävistä.

Toiminnan kehittäminen mahdollistaa sen, että työntekijät saavat toteuttaa itseään ja käyttää omia vahvuuksiaan enemmän toiminnan suunnittelussa. Toiminnan kehittämisen myötä työyhteisö toimii, vaikka useampi aikuinen olisi poissa. (Kehittämismoniste 2010.)

5.4 Toiminnankuvaus kehittämistyön jälkeen

Päiväkodin aamu alkaa yhteisellä aamupiirillä, joka järjestetään aamupäivän esikoululaisten tiloissa. Maanantaisin aamupiirille osallistuvat myös 0–3-vuotiaat lapset. Muina päivinä aamupiiriin osallistuvat 3–6-vuotiaat lapset. Aamupiirillä seurataan viikonpäiviä, leikitään, lauletaan, huomioidaan syntymäpäivät ja uudet lapset ja aikuiset. (Päiväkodin Internet-sivusto i.a.)

Aamupiirin jälkeen siirrytään eri pienryhmiin. Pienryhmätoiminta voi tarkoittaa musiikkileikkikoulua, satuhetkeä, jumppaamista, pelaamista tai ulkoilua. Ulkoilu pitää sisällään muun muassa retkeilyn, hiihtämisen, luistelemisen ja päiväkodin pihassa touhuamisen. Aikuinen voi määritellä, ketkä pienryhmään osallistuvat. Ryhmä voi muodostua esimerkiksi 5-10 lapsesta. Pienryhmä voidaan muodostaa iän, kehitystason tai jonkin kehitettävän osa-alueen mukaan. Kuitenkin myös lapsella on mahdollisuus vaikuttaa omaan tekemiseensä kiinnostuksensa mukaan. Keskeinen osa päiväkodin toimintaa on metsäretkeily. Jokaisella lapsella on oma, pysyvä ja kiinteä metsäryhmä, joka retkeilee metsässä omalla viikolla kahtena peräkkäisenä päivänä. Retkelle otetaan omat eväät mukaan. Retket

toteutetaan aamupäivisin, ja lapset lähtevät sinne ryhmän aikuisten kanssa. (Päiväkodin Internet-sivusto i.a.)

Esikouluikäisten lasten toimintaa säätelee esiopetus ja sen toteuttaminen. Tällä on vaikutusta siihen, että toiminta eroaa 3–5-vuotiaiden lasten toiminnasta ja päivärytmistä. Esimerkiksi aamupäivän esikouluryhmän lapset siirtyvät aamupiirin jälkeen esikoulutehtävien pariin. Esiopetuksen ohella lasten omaehtoiselle leikille pyritään järjestämään päivittäin aikaa sisällä ja ulkona. Lapset ulkoilevat aikuisten kanssa päivittäin. Metsäretkipäivinä lapset ja aikuiset viettävät metsässä koko esiopetusajan. Keväisin ja syksyisin lapset liikkuvat aikuisten kanssa eri maastoissa ja harrastavat liikuntaa ulkokentillä. Talvisin hiihdetään ja luitellaan sään mukaisesti kaksi kertaa viikossa. Päiväkodin yhteydessä sijaitsevan koulun jumppasali on päiväkodin käytössä kerran viikossa ympäri vuoden. Liikunnan, leikin, satujen ja metsäpäivien kautta lapset opettelevat kirjaimia, numeroita ja elämäntaitoja. (Päiväkodin Internet-sivusto i.a.)

Esikoululaiset syövät aamu- ja välipalan 3–5-vuotiaiden lasten kanssa samassa tilassa. Lounaan esikoululaiset syövät päiväkodin yhteydessä sijaitsevan koulun ruokalassa. Pienemmät lapset syövät lounaan samassa tilassa, jossa aamu- ja välipalakin syödään. Päiväunia nukkuvat lapset menevät levolle ruokailun jälkeen. Muut lapset menevät kuuntelemaan satua, tekemään esikoulutehtäviä tai ulkoilemaan aikuisen johdolla. Päiväunien ja ohjattujen toimintatuokioiden jälkeen on välipala. Välipalan syötyään lapset voivat mennä leikkimään.

6 YKSILÖ MUUTOSPROSESSISSA

Yksilö kokee muutosprosessin tavalla, josta voidaan erottaa kolme eri vaihetta. Vaiheet ovat lamaannusvaihe, toiveen heräämisvaihe ja sopeutumisvaihe. Muutosprosessin ensimmäistä vaihetta kuvaa lamaannus. Lamaantumisen seurauksena voi olla muutoksen voimakas kieltäminen tai kritisointi. (Stenvall & Virtanen 2007, 50–51.) Yksilö voi joutua ikään kuin shokkiin kuullessaan tulevasta uudistuksesta. Lamaannusvaiheessa yksilöllä on myös rajallinen informaation vastaanottokyky, jolloin muutosprosessista viestiminen voi olla haasteellista. (Stenvall & Virtanen 2007, 50–51.) Tässä vaiheessa voi ilmetä voimakasta muutosvastarintaa, jolla tarkoitetaan muutoksen aktiivista tai passiivista vastustamista. Vastarinta voi ilmetä yksilössä tai ryhmässä. Tutkimusten mukaan yksilöt eivät vastusta itse muutosta, vaan siihen liittyviä menetyksiä. Vastustuksen taustalla voi olla uskomus tai kokemus nykyisten toimivien työkäytäntöjen ja -prosessien menettämisestä tai niiden puolustamisesta. (Nikkilä & Paasivaara 2007, 107–108.) Toiveen heräämisvaihetta kuvaa vuoristoratamaisuus. Yksilö voi kokea, että uudistuminen etenee ja organisaatiolla on tulevaisuutta. Tunnelmat voivat olla myös apeat, jolloin yksilö kokee, ettei muutoksesta selvitäkään. Tunteiden ja tunnelmien vaihtelevuus voi olla koko organisaatiolle kuluttavaa. (Stenvall & Virtanen 2007, 51.)

Sopeutumisvaiheessa muutos hyväksytään ja siihen sopeudutaan. Yksilön ajattelutapaa tässä vaiheessa kuvaa se, että kyllä tästä sittenkin selvitään. Organisaatio alkaa nähdä muutoksessa uuden mahdollisuuden ja haasteet. Tässä vaiheessa organisaatio elää uutta tilannetta eikä mennyttä muistella nykyistä parempana aikana. (Stenvall & Virtanen 2007, 51.) Yksilön halua muutokseen lisää sen tarpeelliseksi kokeminen. Hänen on ymmärrettävä muutoksen taustalla vaikuttavat syyt ja perusteet. (Nikkilä & Paasivaara 2007, 108.)

Jotkut organisaatiot voivat käydä hyvinkin nopeasti läpi edellä mainitut vaiheet. Tällaisissa tilanteissa muutos ei ole ollut kovin voimakas tai organisaatio on ollut erityisen muutoskykyinen. Mahdollista on myös se, että organisaatio ei koskaan pääse sopeutumisvaiheeseen. (Stenvall & Virtanen 2007, 51.)

Koivula (2001) kuvasi tutkimuksessaan päiväkodin henkilöstön kokemuksia muutosprosessista. Päiväkodin työtapoja oli muutettu, minkä vuoksi työntekijöiden kokemusten kartoittaminen muutosprosessista oli ajankohtaista. Työyhteisö oli ottanut käyttöönsä useita eri työmenetelmiä. Työyhteisö oli kehittänyt esimerkiksi pienryhmätoimintaa, ja toimintatavoissa korostuivat lapsikeskeisyys ja yhteistoiminnallinen oppiminen (Koivula 2001, 45). Tutkimusjoukko koostui kolmesta lastentarhanopettajasta ja kolmesta lastenhoitajasta. Koivula käytti tutkimuksessaan aineistonkeruumenetelminä omia työpäiväkirjojaan ja työntekijöiden haastatteluja (Koivula 2001, 18–19). Tutkimuksesta saatuja tuloksia, ja niistä tehtyjä johtopäätöksiä esittelen työssäni myöhemmin luvussa Pohdinta ja johtopäätökset.

7 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää päiväkodin kasvattajien kokemuksia päiväkodin toiminnan muuttamisesta ja muutosprosessin läpikäymisestä. Lisäksi piti selvittää 5–6-vuotiaiden lasten kokemuksia päiväkodin nykyisestä toiminnasta.

Asetin tutkimukselleni kaksi tutkimuskysymystä:

1. Millaisena päiväkodin kasvattajat ovat kokeneet päiväkodin toiminnan muuttamisen ja muutosprosessin läpikäymisen?
2. Millaisena 5–6-vuotiaat lapset kokevat päiväkodin nykyisen toiminnan?

8 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

8.1 Kohderyhmä ja sen rajautuminen

Tutkimuksen kohderyhmänä olivat erään Seinäjoen kaupungin päiväkodin kasvattajat ja lapset. Kokonaisuudessaan päiväkodin henkilökunta ja lapsimäärä olisi ollut liian suuri laadullista tutkimusta ajatellen, minkä vuoksi päädyin pienempään tutkimusjoukkoon.

Kyselytutkimukseen osallistuvien valintaan vaikutti kaksi asiaa. Ensimmäinen halusin ottaa kohderyhmään ainoastaan päiväkodin kasvattajat. Toiseksi valintakriteeriksi muodostuivat ne kasvattajat, jotka ovat kokeneet päiväkodin toiminnan muuttamisen ja muutosprosessin. Molemmat valintakriteerit täyttäviä kasvattajia oli yhteensä 11.

Lasten tutkimusjoukon kokoon vaikutti kolme asiaa. Halusin ottaa tutkimusjoukkoon mukaan sellaisia lapsia, jotka kohtaavat päivittäisissä toiminnoissaan muuttuneeseen toimintaan liittyviä asioita. Tämän kriteerin perusteella tutkimusjoukko rajautui kolmeen eri lapsiryhmään. Halusin huomioida lasten iän ja kehitystason. Iän ja kehitystason piti mahdollistaa lasten haastattelun, minkä perusteella rajasin tutkimusjoukon 5–6-vuotiaisiin lapsiin. Tutkimusjoukon suuruuteen vaikutti myös vanhempien myöntävät luvat lapsensa haastatteluun. Päiväkodin työntekijät jakoivat haastattelulupa-anomuksen noin 50 perheelle ja haastatteluluvan myöntäneitä vanhempia oli yhteensä noin 30. Tutkimusjoukko muodostui yhdeksästä lapsesta. Halusin ottaa tutkimusjoukkoon saman verran lapsia kustakin lapsiryhmästä ja arvoin kustakin lapsiryhmästä kolme lasta haastateltavaksi. Päädyin arvontaan siksi, että jokaisella lapsella olisi tasavertainen mahdollisuus päästä osallistumaan haastatteluun.

8.2 Laadullinen tutkimus

Tutkimukseni oli tyypiltään laadullinen eli kvalitatiivinen. Työn tavoitteena oli selvittää kasvattajien ja lasten subjektiivisia kokemuksia, minkä vuoksi päädyin laadulliseen tutkimusotteeseen. Laadullisen tutkimuksen tekeminen on perusteltua silloin, kun halutaan saada tietoa yksilöiden ainutkertaisista kokemuksista ja ajatuksista (Krause & Kiikkala 1996, 78). Laadullisen aineiston hankinnassa suositetaan metodeja, joissa tutkittavien näkökulmat ja ääni nousevat esiin. Tällaisia metodeja ovat esimerkiksi haastattelu ja osallistuva havainnointi. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 160.) Kvalitatiivisessa tutkimuksessa paneudutaan pieneen määrään tapauksia ja pyritään analysoimaan niitä mahdollisimman perusteellisesti. Aineiston laatu ratkaisee eikä määrä. (Eskola & Suoranta 2005, 18.) Tutkimuksessani käytin aineistonkeruumenetelminä kyselylomaketta ja yksilöhaastattelua. Lapsilta keräsin aineiston haastattelulla ja kasvattajilta kyselylomakkeella.

Lasten haastattelutyypinä käytin teemahaastattelua. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu menetelmä, missä haastattelun aihepiirit eli teemat ovat kaikille haastatteluun osallistujille samat. Teemahaastattelun etuna voidaan pitää sitä, että yksityiskohtaisten ja sanatarkkojen kysymysten sijaan haastattelu etenee tiettyjen teemojen mukaisesti. Menetelmästä puuttuu strukturoidulle lomakehaastattelulle ominainen kysymysten tarkka muoto ja järjestys (Eskola & Suoranta 2005, 86). Teemahaastattelun lähtökohta on, että tutkittavan kokemuksia, ajatuksia, uskomuksia ja tunteita voidaan tutkia tällä menetelmällä (Hirsjärvi & Hurme 2008, 48). Tässä työssä kiinnostuksen kohteena olivat lasten kokemukset päiväkodin toiminnasta, minkä vuoksi menetelmä oli soveltuva tilanteeseen. Päädyin haastatteluun tiedonkeruumenetelmänä myös siksi, että päiväkodissa tehdään keväisin lasten asiakastyytyväisyyskartoitus kyselylomakkeella. Halusin selvittää lasten ajatuksia ja kokemuksia jollain uudella menetelmällä.

Kasvattajien kokemuksia kartoittaakseni valitsin tiedonkeruumenetelmäksi avoimen kyselylomakkeen. Vaihtoehtoisena menetelmänä pohdin yksilöhaastattelua. Yhdeksän lapsen haastattelemisen lisäksi 11 kasvattajan haastatteleminen tuntui raskaalta ja liian aikaa vievältä. Valitsin kyselylomakkeen siksi, että

se on tiedonkeruumenetelmänä tehokas. Menetelmällä voidaan myös säästää tutkijan aikaa ja vaivaa (Hirsjärvi ym. 2007, 190). Ajattelin, että pystyn saamaan kokeneilta kasvattajilta vastaukset tutkimusongelman kannalta olennaisiin asioihin myös kyselylomakkeella.

Kyselylomakkeen käyttämiseen liittyy myös heikkouksia. Kyselystä saatavaa aineistoa pidetään pinnallisena. Tutkimusta tehdessä ja kyselylomaketta käyttäessä ei voi täysin varmistua, miten vakavasti vastaajat ovat suhtautuneet tutkimukseen. Ovatko he vastanneet huolellisesti ja rehellisesti? Jossain tapauksissa haasteeksi voi koitua myös vastaamattomuus eli kato. (Hirsjärvi ym. 2007, 190.)

Päädyin käyttämään kyselylomakkeessa avoimia kysymyksiä. Avoimuus antaa vastaajalle vapauden ja mahdollisuuden sanoa, mitä hänellä on todella mielessään. Vastaajan ei tarvitse sijoittaa ajatustaan jo valmiiksi muotoiltuun vastausvaihtoehtoon, vaan saa omin sanoin ilmaista ajatuksensa. Avoimet kysymykset mahdollistavat myös sen, että aineisto on monipuolisempaa kuin monivalintakysymyksiä ja valmiita vastausvaihtoehtoja sisältävä kysely. (Hirsjärvi ym. 2007, 193–198.)

Laatiessani lomaketta keskityin ennen kaikkea siihen, että kyselyyn vastaaja ei voi vastata kysymyksiin ”kyllä” tai ”ei”-sanoilla. Vastaaja saisi vastata laajemmin kysymyksiin ja tutkijana saisin laajemman aineiston. Kun olin laatinut kyselylomakkeen, luetutin sen eräällä päiväkodin kasvattajalla. Hän tarkisti, ovatko kysymykset tutkimusongelmien kannalta oleellisia ja kysymyksen muotoilu selkeä ja ymmärrettävä. Kasvattaja tarkisti sen ja hyväksyi. Pohdiskelin kysymyksiä vielä itsekseni, minkä jälkeen lisäsin vielä pari kysymystä. Tiedotin päiväkodin kasvattajaa asiasta ja lähetin lomakkeen hänelle sähköpostitse uudestaan hyväksymistä varten. Hän hyväksyi lomakkeen sisällön, minkä jälkeen laitoin lomakkeet jakeluun.

8.3 Lasten haastattelemisen erityispiirteet

Tutkimuksen kohderyhmänä olivat lapset, minkä vuoksi tarkastelen lasten haastattelemiseen liittyviä erityispiirteitä. Lasten haastattelutilanne eroaa monessa suhteessa aikuisten haastattelutilanteesta. Haastattelutilanteessa aikuinen on lapseen nähden valta-asemassa. Aikuinen määrittelee tilanteen ja tehtävän luonteen. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 128.)

Lasten haastattelukysymyksiä laatiessa ja lasta haastateltaessa on tärkeää tiedostaa lapsen ilmaisukyvyn rajallisuus. Kysymyksiin sisältyvien sanojen olisi hyvä olla konkreettisia ja tuttuja lapselle. Lasten antamat vastaukset ovat usein lyhyitä ja melko pintapuolisia. Lapset voivat myös vastata kyllä, vaikka eivät tietäisikään vastausta kysymykseen. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 129–130.)

Haastattelutilannetta ja -kysymyksiä suunniteltaessa olisi hyvä tiedostaa ja huomioida lasten keskittymiskyky. Lasten on vaikea keskittyä pitkiä aikoja. Haastattelun tulisikin olla melko lyhyt. Ihanteellisin haastattelun kesto olisi noin 15–20 minuuttia. Lapset voivat reagoida myös haastatteluympäristöön, minkä vuoksi ympäristön tulisi olla melko neutraali. Lapsi saattaa myös vierastaa haastattelijaa, minkä vuoksi olisi tärkeää, että lapsi voisi tutustua haastattelijaan etukäteen. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 130.) Tämän vuoksi olin tutustumassa päiväkodin lapsiin parin viikon ajan ennen haastattelujen tekemistä.

8.4 Aineistonkeruu

Ennen aineistonkeruuta olin tutustumisjaksolla päiväkodissa. Tutustumisjakson tavoitteena oli tutustua päiväkodin toimintaan, lapsiin ja työntekijöihin. Tutustumisjakso kesti noin pari viikkoa, minkä jälkeen aloitin lasten haastattelemisen. Haastattelut tein kahden päivän aikana helmikuun loppupuolella. Haastattelu toteutettiin yksilöhaastatteluna. Valitsin yksilöhaastattelun siksi, että halusin päästä kahdenkeskiseen vuorovaikutukseen lapsen kanssa. Haastattelut toteutettiin päiväkodin tiloissa päivittäisen toiminnan ohessa.

Ennen haastattelun aloittamista kerroin lapselle, mistä aion keskustella hänen kanssaan. Keskeinen osa haastattelutilannetta oli nauhuri. Nauhurina käytin matkapuhelinta. Jotta lapsi ei jännittäisi puhelinta, kerroin lapselle nauhurista ja sen toiminnasta. Jotta lapsi pystyisi konkreettisesti ymmärtämään, mikä nauhuri on, testasimme sen käyttöä. Keskustelimme lapsen kanssa jostain aiheesta ja nauhoitimme puheen. Kuuntelimme keskustelun, minkä jälkeen kysyin vielä jokaiselta lapselta halukkuutta vastata kysymyksiin. Kaikki lapset suostuivat. Luvan pyytämisen jälkeen alkoi virallinen haastatteluosuus. Haastattelutilanteet kestivät keskimäärin 15–20 minuuttia. Kaksi lasta innostui puhumaan, minkä vuoksi haastattelutilanne kesti pidempään. Tilanteen päätteeksi annoin jokaiselle lapselle tarran kiitokseksi keskusteluun osallistumisesta. Muutaman kerran joku avasi haastatteluhuoneen oven kesken haastattelun. Suurin osa haastatteluista sujui kuitenkin hyvin ja keskeytyksettä.

Kasvattajien aineiston keräämisen suoritin lasten haastattelemisen jälkeen. Lähetin kyselylomakkeen (liite 1) liitetiedostona kunkin kasvattajan henkilökohtaiseen työ sähköpostiosoitteeseen. Sähköpostiviestiin laadin saatekirjeen (liite 2). Kasvattajilla oli viikko aikaa vastata kyselyyn. Osa kasvattajista palautti vastauksensa ajallaan, mutta joidenkin vastausten palauttaminen viivästyi tietoteknisten ongelmien takia. Pienen odottelun ja muistuttelun jälkeen olin saanut kaikki vastaukset, minkä jälkeen aloitin aineiston käsittelyn ja analysoinnin.

8.5 Aineiston käsittely ja analysointi

Kasvattajat palauttivat vastauksensa käsinkirjoitetussa tai sähköisessä muodossa. Jotta saamani aineisto olisi yhdenmukaista, kirjoitin käsinkirjoitetun aineiston sähköiseen muotoon. Näin kykenin luontevasti jatkamaan aineiston käsittelyä ja analysointia. Analysointitapana käytin luokittelua. Luokittelun kriteereinä olivat kyselylomakkeen kysymykset. Tein kullekin kysymykselle oman Word-asiakirjan (liite 3), johon kokosin kasvattajien vastaukset. Kokoamistyön jälkeen poimin vastauksista keskeisiä asioita ja tarkastelin niiden yleisyyttä.

Aineiston toinen osa muodostui yhdeksän lapsen teemahaastatteluista. Laadullisessa tutkimuksessa on tarkoituksenmukaista kirjoittaa sanasta sanaan tallennettu aineisto. Aineiston sanasta sanaan kirjoittamista kutsutaan litteroinniksi (Hirsjärvi ym. 2007, 217). Niinpä aloitin aineiston käsittelyn litteroinnilla. Litteroidun aineiston laajuus oli yhteensä 30 sivua. Litteroinnin jälkeen selvensin vielä saamaani aineistoa. Aineiston selventämisellä tarkoitetaan sitä, että aineistosta jätetään pois tutkimuskysymyksen kannalta epäoleelliset asiat (Hirsjärvi & Hurme 2008, 137). Kohdallani tämä tarkoitti sitä, että työstin kustakin litteroiduista haastattelusta muokatun version (liite 4), josta oli poistettu toistot ja ei-oleelliset asiat. Haastattelujen analysointitapana käytin luokittelua. Luokittelu perustui teemahaastattelun aihealueisiin. Teemojen alle poimin lasten vastausten keskeisiä asioita ja sijoitin ne taulukkoon (liite 5). Taulukon laatimisen jälkeen analysoin, miten yleisiä lasten mainitsemat asiat olivat.

9 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tässä luvussa esittelen kasvattajien kyselylomakkeista ja lasten haastatteluista saatuja tuloksia. Aluksi esittelen kasvattajien aineiston tuloksia, minkä jälkeen siirryn lasten tulosten esittelyyn.

Kasvattajien tutkimustulokset jaottelin toiminnan kehittämisen lähtökohtiin, hyötyihin ja haittoihin, toimintatapojen omaksumiseen vaikuttaviin tekijöihin ja uuden toiminnan ilmenemiseen kasvattajan työssä. Lisäksi esittelen kasvattajien näkemyksiä päiväkodin tulevaisuudesta ja lasten suhtautumisesta uuteen toimintaan.

Lasten tuloksia tarkastelen kolmen eri teeman avulla. Teemat muodostin haastattelukysymysten (liite 6) perusteella. Teemat ovat kaverisuhteet ja leikkiminen, pienryhmätoiminta ja kehittämisideat.

9.1 Kasvattajien kokemuksia päiväkodin toiminnan muuttamisesta ja muutosprosessista

Kasvattajien kokemuksia toiminnan muuttamisesta ja muutosprosessista selvitin monesta eri näkökulmasta. Aluksi selvitin, millaisesta asiasta halu toiminnan muuttamiseen syntyi. Olin kiinnostunut siitä, miten kasvattajat suhtautuivat toiminnan kehittämiseen ja edelleen sen muuttamiseen. Halusin tietää keinoista, joita toiminnan muuttamiseen käytettiin. Selvitin myös, millaisella aikataululla toiminnan muuttaminen eteni, ja millaisista vaiheista prosessi koostui. Halusin tietää, miten uusi toiminta esiintyy kasvattajan työssä. Kiinnostuin myös tietämään asioista, jotka ovat tukeneet, helpottaneet ja vaikeuttaneet uusien toimintatapojen omaksumista. Kartoitin myös, millaisista hyötyjä ja haittoja toiminnan muuttamisesta on seurannut. Viimeksi halusin tietää, miten lapset ovat kasvattajien mielestä uuteen toimintaan suhtautuneet ja miten kasvattajat suhtautuvat päiväkodin tulevaisuuteen.

Kyselyyn vastasi 11 kasvattajaa. Vastaajien työkokemusvuodet päiväkodissa vaihtelivat noin vuodesta 22 vuoteen. Kasvattajista viisi oli ollut työssä 1–3 vuotta, neljä 4–8 vuotta ja kaksi reilusti yli kymmenen vuotta. Kyselyyn vastanneista seitsemän toimi lastenhoitajana ja loput neljä päiväkodinopettajana. Päiväkodinopettajat olivat koulutukseltaan sosionomeja. Seitsemän kasvattajaa työskenteli 3–5-vuotiaiden, yksi 0–3-vuotiaiden ja kolme esikouluikäisten lapsiryhmässä.

9.1.1 Toiminnan kehittämisen lähtökohdat

Tässä alaluvussa tarkastelen kyselylomakkeen kysymyksistä 1–5 saatuja vastauksia. Vastaajasta riippuen halu päiväkodin toiminnan muuttamiseen vaihteli merkittävästi. Kuusi kasvattajaa oli sitä mieltä, että haluttiin lisätä lapsilähtöistä toimintaa. Viiden kasvattajan mielestä lähtökohtana toiminnan muuttamiselle oli yhteisöllisen toiminnan lisääminen ja asioiden tekeminen yhdessä. Päiväkodin vastaavan opettajan vaikutusta toiminnan muuttamishalulle korostettiin neljän kasvattajan vastauksissa. Kolmen kasvattajan mielestä koulutuspäivä lisäsi halua päiväkodin toiminnan muuttamiseen. Uudistumisen ja kehittämisen halu oli kahden kasvattajan mielestä toiminnan muuttamisen lähtökohta.

Yhdestätoista kasvattajasta neljä suhtautui toiminnan muuttamiseen ilolla tai riemulla. Muiden kasvattajien vastauksia kuvasivat hyvin sanat yllättyminen, kauhistuminen, jännittäminen, muutosidean sulatteleminen tai ennakkoluulot. Kyselyyn vastanneista pari sanoi suoraan, ettei pitänyt asiasta. Muutamalle vastaajalle jäi miettimisen ja pohdinnan alle muuttamiseen liittyvät käytännön asiat, miten tästä eteenpäin.

olihan se aluksi melkoinen yllätys ja tietysti sitä mieltä, kuinkahan tuollainen muutos lähtee toimimaan näinkin suuressa päiväkodissa

aluksi jännitti, onko seurauksena vain kaaos

itse olin innoissani vaikkakin mietitytti moni asia (miten näin isossa päiväkodissa saadaan kaikki toimimaan ym.ym)

Kasvattajien käyttämä keinovalikoima muutostyöhön oli monipuolinen. Viisi kasvattajaa mainitsi pohdinnan ja miettimisen keinona muutostyön läpikäymiseen. Koulutus oli toiseksi yleisin vastaus tähän kysymykseen. Tutkimukseen osallistuneista kasvattajista neljä mainitsi vastauksessaan koulutuksen. Keskustelun ja palaverit mainitsi kolme kasvattajaa. Kahdesta vastauksesta nousi esiin suunnittelemiseen ja opiskeluun liittyvät asiat. Vastauksille oli tyypillistä se, että kasvattaja saattoi listata useampia asioita vastaukseensa.

Kolmen kasvattajan mielestä toimintaa muutettiin nopealla aikataululla. Eräs kasvattaja kuvasi asiaa sanoen:

nopealla aikataululla, jos jotain asiaa mietittiin ja ideoitiin sitä oltiin jo toteuttamassa samana tai seuraavana päivänä

Eräs kasvattaja oli sitä mieltä, että toiminnan muuttaminen on edennyt rauhallisesti. Hän kuvasi asiaa vastauksessaan sanoen:

melko rauhallisella koko ajan muutamme jotain, mutta mitään ei kerralla kokonaan

Yksi kasvattaja mainitsi, että toiminnan muuttaminen käynnistyi syksyllä 2009, mutta jatkuu edelleen. Eräs kasvattaja kertoi, että joulun alla muutoksen tahti hiipui. Kasvattaja myös mainitsi, että silloin tällöin tulee ideoita mieleen, miten toimintaa voitaisiin viedä eteenpäin. Ideat voivat toisinaan jäädä vain ajatuksen tasolle.

9.1.2 Toimintatapojen omaksumista tukeneet ja vaikeuttaneet asiat

Tässä alaluvussa esittelen kyselylomakkeen kysymyksistä 7-8 saatuja vastauksia. Muutosprosessin läpikäymistä ovat tukeneet ja helpottaneet kasvattajien mielestä monet asiat. Merkittävin tuki, jonka kahdeksan kasvattajaa mainitsi, oli työkaverit. Koulutuksen mainitsi viisi kasvattajaa. Esimiestyö, keskustelut ja suunnittelutyö saivat kukin neljä mainintaa. Palautteen saamisella oli vaikutusta siihen, miten uusia toimintatapoja oli omaksuttu. Kolmen työntekijän mielestä

palaute oli helpottanut ja tukenut uusien toimintatapojen omaksumista. Palaute oli peräisin esimerkiksi lasten vanhemmilta tai lasten viihtymisestä.

Jotkut asiat olivat myös vaikeuttaneet uusien toimintatapojen omaksumista. Merkittävin asia, minkä kasvattajat kokivat vaikeuttaneen uusien toimintatapojen omaksumista, oli sekavuus. Kasvattajat kuvasivat sekavuutta sanoen:

aluksi mietitytti iso talo, miten saa kaikki toimimaan

koko aikainen asioiden muuttaminen

välillä on ollut se, että on ollut melko sekavaa

kun vielä mikään ei toiminut täydellisen hyvin ja kaikkien mieli oli vielä sekaisin

Toinen aihealue, joka oli vaikeuttanut uusien toimintatapojen omaksumista, oli henkilökuntaan liittyvät asiat. Pari kasvattajaa ilmaisi asian seuraavin sanoin:

työntekijöiden vaihtuvuus

se että kaikki eivät ollut alussa sitoutuneita

Lisäksi kasvattajat mainitsivat, että uusien toimintatapojen omaksumista ovat vaikeuttaneet:

omat piintyneet tavat ja tottumukset

tilat

(päiväkodin nimi) on paljon lapsia, joten vei aikaa ennenkö oppi tuntemaan kuka on kenenkin äiti tai isä

9.1.3 Toiminnan kehittämisen hyödyt ja haitat

Tähän alalukuun olen yhdistänyt kysymyksistä 9–10 saadut vastaukset. Toiminnan muuttamisesta on seurannut monia hyötyjä. Kasvattajista viisi mainitsi muuttamisesta seuranneeksi hyödyksi lisääntyneen lasten tuntemisen. Kolmen

kasvattajan mielestä ilon tunne oli lisääntynyt toiminnan muuttamisen myötä. Kasvattajista kolme kertoi, että toiminta ja työskentely olivat muuttuneet joustavammaksi. Neljän kasvattajan mielestä hyötynä oli, että he saavat suunnitella mielekkästä ja omien mielenkiinnon kohteiden mukaista toimintaa. Edellä mainittujen lisäksi kasvattajat mainitsivat joitain yksittäisiä asioita kuten organisointikyvyn parantuminen ja elon tunteen lisääntyminen. Kasvattajien vastauksille oli ominaista myös se, että kysymykseen vastatut asiat eivät rajoittuneet vain yhteen asiaan. Kasvattajat saattoivat mainita kaksi tai kolme kysymykseen liittyvää asiaa.

Kolme kasvattajaa mainitsi, että toiminnan muuttamisesta ei ollut aiheutunut mitään haittaa. Osa kasvattajista koki toisin. Työpäivien ja aikataulujen tiiviys oli tyypillisin ja yleisin haitta, joka toiminnan muuttamisesta oli aiheutunut. Kasvattajat ilmaisivat aiheeseen liittyvää kokemustaan näin:

työpäivät on tiiviitä, mistä löytyy kaikkeen aika

paljon stressiä ja keskusteluja → tuntuu että lapset ovat välillä jääneet taka alalle kun olemme yrittäneet saada asioita toimimaan

jatkuva kiire ja stressi vaikuttaa kaikkiin ja ennen pitkää työntekijät ovat niin uupuneita, että työnteko on mahdotonta

Kasvattajat kokivat haittana myös hankaluudet päiväkodin käytännön arjessa. Kasvattajat ilmaisivat kokemustaan näin:

joka päiväisissä tilanteissa sattuu usein jotain hankalaa

asiat jää kesken eikä aina osaa delegoida tehtäviä toiselle

9.1.4 Uusi toiminta kasvattajan työssä

Kasvattajien mielestä liikkuminen eri ryhmien välillä oli asia, missä toiminnan muuttuminen näkyy. Kasvattajista seitsemän mainitsi liikkuvuusasian. Liikkumisella eri ryhmien välillä on suoria vaikutuksia siihen, että lapsituntemus on lisääntynyt kuten myös tunne siitä, että asioita tehdään yhdessä. Kuusi kasvatta-

jaa olikin sitä mieltä, että uudessa toiminnassa oppii tuntemaan myös muiden ryhmien lapsia. Kolme kasvattajaa koki uuden toimintatavan työlääksi. Tätä kuvasivat ilmaukset:

jatkuva kiire ja stressi on näkyvin merkki... vaikka uusi toiminta on iskostunut meidän jokaisen mieleen, niin silti työmäärä ja stressi ei tunnu helpottavan

*työntäytteisenä, koko ajan puhutaan että mitä seuraavaksi tapahtuu
päivät tiiviitä*

Yhdestätoista kasvattajasta kaksi oli sitä mieltä, että suunnittelutyö näkyy työssä toiminnan muuttamisen jälkeen enemmän. Kaksi kasvattajaa koki, että lapsille järjestettävää toimintaa saa suunnitella enemmän omien kiinnostusten ja vahvuuksien mukaan:

saan tehdä sitä mitä osaan ja mistä olen kiinnostunut

saa suunnitella toiminnat paljon enemmän omien vahvuuksien mukaan

9.1.5 Näkökulmia päiväkodin tulevaisuuteen

Päiväkodin tulevaisuuden suunnitelmia tiedustelin kyselylomakkeessa kahdella eri kysymyksellä: Millaisia suunnitelmia päiväkodilla on toiminnan muuttamiseen ja/tai kehittämiseen tulevaisuutta ajatellen? Miten suhtaudut päiväkodin tulevaisuuteen? Kokosin vastaukset näihin kysymyksiin yhden otsikon alle. Mielestäni kysymykset tukivat hyvin toisiaan ja molemmat liittyivät tulevaisuuteen.

Kyselyyn vastanneista kymmenen mainitsi vähintään yhden asian, joka liittyi päiväkodin toiminnan muuttamiseen tai kehittämiseen. Kasvattajilla oli osittain jo selviä mielikuvia siitä, mitä päiväkodissa aiotaan seuraavaksi tehdä. Kevään aikana on esimerkiksi tulossa koulutuspäivä, jossa pohditaan päiväkodin arvoja ja tulevaisuuden visioita. Kasvattajien suhtautumista tulevaisuuteen kuvasivat myönteiset sanat. Neljä kasvattajaa suhtautui päiväkodin tulevaisuuteen positii-visesti.

hyvin positiivisesti, innolla odottaen mitä tulevaisuus tuo

kyllä se näyttää varsin positiiviselta

positiivisesti...olen ylpeä, kun olen saanut olla tässä muutoksessa mukana

valoisasti ja positiivisesti

Kaksi kasvattajaa suhtautui päiväkodin tulevaisuuteen avoimin mielin. Kasvattajista kaksi kertoi suhtautuneensa päiväkodin tulevaisuuteen myönteisesti. Kolme kasvattajaa ilmaisi suhtautumistaan tulevaisuuteen sanoen:

odottavin mielin

luottavaisin mielin

toivon että toimintamme jatkuu

9.1.6 Lasten suhtautuminen uuteen toimintaan

Kahdeksan kasvattajaa kuvasi lasten suhtautumista uuteen toimintaan jollain positiivisella sanalla. Kasvattajien vastauksissa yleisiä sanoja olivat:

tosi hyvin

oikein hyvin

iloisesti

Kuuden kasvattajan vastauksessa perusteluna oli, että lapset pitivät vapaudesta liikkua eri ryhmissä. Seuraavaksi kolmen kasvattajan tavat ilmaista asiaa:

mielestäni tykkäävät, kun ei tarvi olla koko päivän samassa tilas

he ovat olleet mielissään kun ovat päässeet leikkimään eri tiloissa eri kavereiden kanssa

ovat pitäneet toiminta-alueen laajenemisesta

9.2 Lasten kokemuksia päiväkodin toiminnasta

Lasten kokemuksia kartoitin taustatietoihin, leikkittömyyksiin ja eri pienryhmätoimintoihin liittyvillä kysymyksillä. Selvitin myös, olisiko lapsilla mielissään jotain ideaa toiminnan edelleen kehittämiseksi. Aluksi esittelen lasten kaverisuhteisiin ja leikkittömyyksiin liittyviä asioita. Sen jälkeen kerron lasten kokemuksia eri pienryhmätoiminnoista. Lopuksi kerron, millaisia kehittämissideoita lapsille tuli mieleen. Tulosten esittelemisen yhteydessä käytän haastatteluista saamaani aineistoa.

Haastatteluun osallistui kolme 5-vuotiasta ja kuusi esikouluryhmään kuuluvaa lasta. Kolme lasta oli aamupäivän esikouluryhmästä ja muut kolme olivat ilta-päivän esikouluryhmästä. Muut haastatteluun osallistujat olivat 3–5-vuotiaiden ryhmästä.

9.2.1 Lasten kaverisuhteet ja leikkiminen

Lapset mainitsivat useita leikkikavereita. Lapset mainitsivat kavereitaan keskimäärin viisi. Esikoululaiset mainitsivat kavereita omasta ryhmästään. Kolme lasta kertoi, että heillä oli kavereita muissakin lapsiryhmissä.

Kysyin lapsilta, minkälaisia leikkihuoneita päiväkodissa on. Lapset mainitsivat muun muassa kotileikin, autoleikin, rakenteluleikin ja legoleikin. Kysymyksen yhteydessä kysyin myös, millaisissa huoneissa he itse leikkivät. Vastaukset muodostivat laajan ja monipuolisen kokonaisuuden. Yhdeksän lasta mainitsi leikkipaikakseen muun muassa koti-, lego-, maja- ja autoleikin. Muita lasten mainitsemia leikkipaikkoja olivat peli-, rakentelu- ja patjahuone. Jokainen lapsi mainitsi jonkin paikan, missä hän leikkii.

Kartoitin myös sitä, minkälaisista leikeistä lapset pitävät ja eivät pidä. Neljä lasta piti autoleikeistä. Lapset pitivät myös muun muassa koti-, lego- ja nukkekotileikeistä. Jotkut lapset eivät pitäneet barbi-, koti-, lego-, ritari- ja taisteluleikeistä. Lasten käyttämiä leluja olivat muun muassa autot, legot, junat, barbit, dinosauruk-

set, nuket ja ritarit. Leikkikysymysten yhteydessä lapset mainitsivat monia asioita, mikä teki vastauskirjosta laajan ja monipuolisen.

Lopuksi kysyin, millaisena lapset kokevat eri ryhmissä liikkumisen ja leikkimisen. Lähes kaikki lapset pitivät mahdollisuudesta liikkua eri lapsiryhmissä. Vastauksissa korostuivat sanat ”hyvä” ja ”kiva”. Osa lapsista osasi perustella, minkä takia liikkumisvapaus ryhmästä toiseen tuntui hyvältä tai kivalta.

Noo, ihan kivalta, ku joskus tulee (lapsiryhmän nimi) tylsistystä.

Syitä lasten tylsistymiseen olivat kivan leikkikaverin puuttuminen ja samassa tilassa oleminen. Osalle lapsista oli haasteellista perustella, miksi liikkumisvapaus tuntuu hyvältä tai kivalta.

9.2.2 Pienryhmätoiminta

Seuraavissa alaluvuissa esittelen lasten kokemuksia eri pienryhmätoiminnoista. Pienryhmätoimintoja ovat aamupiiri, ruokailu, metsäretket, hiihtäminen, luisteleminen, satutuokiot, ateljeetyöskentely, jumppa ja musiikkileikkikoulu. Yhdistin pienryhmätoimintoja kahden tai kolmen eri toimintamuodon ryhmiin.

Viiden lapsen vastaus *aamupiirikysymykseen* oli kiva tai hyvä. Yhden lapsen mielestä aamupiiri ja sen toiminta oli tylsää. Lapsen mielestä aamupiirissä oleminen oli tylsää siksi, että siellä pitää istua. Lapsi ei myöskään jaksanut aina aamupiirissä laulaa. Kolmelta lapselta en saanut vastausta tähän kysymykseen, koska he eivät olleet osallistuneet aamupiiriin.

Esikouluikäisten lasten mielestä *ruokailut* eri tiloissa oli kiva ja ihan hyvä asia.

Pari lasta perusteli asiaa sanoen:

noo...ei aina tarvi syödä, kuten sitä välipalaa koko ajan samassa paikassa.

no se ku...sielon parempaa ruokaa...koska sielo isompi keittiö.

Muiden kun esikouluikäisten lasten mielestä yhteisessä tilassa ruokaileminen oli kiva tai tylsä asia. Kahden lapsen mielestä ruokaileminen oli kiva asia ja yhden lapsen mielestä tylsä asia. Lapsi, jonka mielestä ruokaileminen oli tylsää, perusteli asiaa sanoen:

siinä on liian isoja penkkejä

Seitsemän lapsen mielestä *metsäretket* olivat kivoja. Kahden lapsen vastauksissa kivan määrää kuvasi sanat ”ihan” ja ”tosi”:

tosi kivaa

ihan kivoja

Erään lapsen mielestä metsäretket olivat kivoja siksi, että siellä saa leikkiä. Metsäretket olivat kivoja myös siksi, että siellä on mahdollisuus mennä niin kauas, kunhan näkee aikuisen. Yhden lapsen mielestä metsäretket tuntuivat aika hyvältä. Erään lapsen mielestä metsäretket olivat vähän tylsiä. Lapsi perusteli asiaa sanoen:

ku joutuu nii pitkän matkan niin kävellä

Kuuden lapsen mielestä *hiihtäminen* oli kivaa. Kolmen muun lapsen vastaustavat kysymykseen olivat hauska, kylmä ja tylsä. Kuuden lapsen mielestä myös *luisteleminen* oli kivaa. Kaksi lasta kertoi luistelemisen olevan hauskaa. Luisteleminen oli kivaa siksi, että:

mä tykkään yleensä luistella...on kivaa tehdä ja luistella lujaa ja nii

saa luistella siellä vapaasti

Kaksi lasta kertoi luistelemisen olevan tylsää. Lasten mielestä luisteleminen oli tylsää, kun luistellessa kaatuu.

Yhdeksästä lapsesta kuusi oli sitä mieltä, että *satutuokiolla* oleminen oli kivaa. Yksi lapsi kertoi, että *satutuokiolla* oleminen oli mukavaa. Kahden lapsen mielestä *satutuokiolla* oleminen oli enemmän tai vähemmän tylsää.

Kuuden lapsen mielestä *ateljeessa* askartelu ja muu puuhastelu oli kivaa. Kahden lapsen haastatteluista puuttui vastaus kokonaan. Yhden lapsen mielestä *ateljeetyöskentely* oli kivaa ja tylsää. Lapsi perusteli vastaustaan sanoen:

ainaki kolme paperia maalaa ihan täytee...(osoittaa seinälle) nii jos niin isoja papereja maalaa täytee nii ei oo ihmeekkää että kädet tulee kipeiks.

Haastatteluun osallistuneiden lasten mielestä hoitopäivän aikana järjestettävä *jumppa* oli kivaa. Viiden lapsen vastauksissa oli myös perustelu. *Jumppaamisesta* teki kivan se, että siellä saa juosta tai leikkiä. Yksi lapsista ei pitänyt *jumppasta* juoksemisen takia, vaikka muuten *jumppaaminen* kivaa olikin. *Juokseminen* ei ollut kivaa siksi, että siinä tulee hiki.

Musiikkileikkikoulun kohdalla vastaukset olivat monipuolisia. Haastattelutilanteessa käytin *musiikkileikkikoulusta* käsitettä ”*muskari*”, koska se oli lapsille tutumpi. Kolmen lapsen mielestä *muskarissa* oleminen oli kivaa. Kahden lapsen haastatteluissa ei ollut perustelua sille, minkä vuoksi *muskarissa* oleminen oli kivaa. Yhden lapsen vastauksessa perustelu oli, mutta se oli myös puutteellinen, koska lapsi vastasi, että ”*emmä tiä oikee*”.

Neljän lapsen kohdalla tieto puuttui kokonaan *muskarissa* olemisesta. Kahdella haastatteluun osallistuneista ei ollut kokemusta *muskarissa* olemisesta, minkä vuoksi eivät tieneet kysymykseen vastausta. Kahden muun lapsen kohdalla tieto puuttui muista syistä. Yhden lapsen mielestä *muskarissa* oleminen oli tylsää. Lapsi perusteli vastaustaan sillä, että kyseisen lapsiryhmän esikoululaisia on niin paljon ja omaa vuoroa pitää odottaa niin kauan. Tämä ilmeni varsinkin silloin, kun kyseessä oli esimerkiksi jokin yksilösuoritus.

9.2.3 Kehittämisideat

Haastattelun viimeisen kysymyksen tarkoituksena oli kartoittaa lapsen mielessä olevia ideoita päiväkodin toiminnan kehittämiseen. Kolmelle lapselle yhdeksästä tuli jonkinlainen kehittämisidea mieleen. Erään lapsen mielestä päiväkodissa pitäisi olla uusia juttuja. Hänelle ei kuitenkaan tullut mieleen, mikä se uusi juttu voisi olla. Kahden lapsen kehittämisideat kuuluivat näin:

että ateljees sais olla koska haluaa, ettei se olis aina vaan kiinni joskus että sielä sais olla joskus tiettyinä aikoina

että tuolla jumppasalissa niiku että siel ei tarvis tehdä kaikkea mitä aikuinen käskee...juosta, niinku juosta vähä väliä, ottaa niinku tehdä kilpajuoksua että sinne salin toisee päähä ja nii

10 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa esittelen tutkimuksen keskeisiä tuloksia ja peilaan niitä teoriapohjaan. Lisäksi esitän jatkotutkimusideoita. Tarkastelen myös tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä. Pohdin myös, millaisia asioita olen oppinut opinnäytetyön tekemisen myötä.

10.1 Johtopäätökset ja jatkotutkimusideat

Työyhteisö ryhtyi kehittämään ja muuttamaan toimintaa kevästä 2009 alkaen. Kehittämisprosessi oli sekä esimies- että työyhteisölähtöinen. Idean toiminnan muuttamiselle antoi vastaava opettaja, mutta lopullinen päätös toiminnan muuttamiseksi tehtiin koko työyhteisön taholta. Kolmasosa kasvattajista lähti innostunein mielin muutosprosessiin. Muut kasvattajat kokivat epävarmuuden ja epä-tietoisuuden tunteita. Kasvattajat eivät kuitenkaan kokeneet voimakasta lamautumista eivätkä vastustaneet toiminnan muuttamista. Enimmäkseen kasvattajat pohtivat sitä, miten toiminnan muuttaminen käytännössä onnistuu.

Toiminnan muuttaminen kohdistui ennen kaikkea päivittäisten rutiinisuuritusten toteuttamiseen. Vajaan vuoden aikana toiminnassa muuttui moni asia. Osa muutoksista saattoi olla pieniä, minkä vuoksi niiden muuttaminen ei ole välttämättä vienyt paljoa aikaa. Päiväkodin kohdalla kyseessä oli askeltaen etenevä muutosprosessi (kts. Stenvall & Virtanen 2007, 54–55). Kaikkea ei muutettu kerralla, vaan asioita muutettiin vähitellen. Askeltaen eteneminen antoi aikaa sopeutua prosessiin ja uudistettuihin toimintatapoihin. Vaikka kasvattajille annettiin aikaa, osa kasvattajista koki prosessin etenevän nopeasti aiheuttaen sekavuuden tunnetta. Tämän perusteella voi tehdä johtopäätöksen, että yksilöiden kyky sopeutumiseen on erilainen. Osa yksilöistä voi sisäistää hyvinkin nopeasti uudet toimintatavat, ja jotkut yksilöt tarvitsevat enemmän aikaa uusien toimintatapojen omaksumiseen. Pohdin myös, että liian monet pienet muutokset voivat horjuttaa yksilön hallintakykyä, mikä voi aiheuttaa sekavuuden tunnetta (kts.

Stenvall & Virtanen 2007, 48). Aloinkin pohtia, olisiko asioiden muuttamisen hitaammalla tahdilla voinut välttää sekavuuden tunteen esiintymistä.

Merkittävin tuki kehitysprosessissa oli kasvattajien mielestä työyhteisö. Prosesin aikana kasvattajilla oli mahdollisuus suunnitella ja keskustella muiden päiväkodin työntekijöiden kanssa toiminnan muuttamiseen liittyvistä asioista. Koko työyhteisölle järjestettiin esimerkiksi koulutustilaisuus, jonka aikana työyhteisö mietti ja pohti toiminnan muuttamista. Koulutustilaisuuden myötä kasvattajat saattoivat kokea voivansa vaikuttaa ja osallistua toiminnan kehittämiseen. Kasvattajat kykenivät puhumaan toiminnan muuttamiseen liittyvistä asioista muissakin työyhteisön sisäisissä suunnittelutilanteissa ja palavereissa.

Työyhteisö oli sitä mieltä, että kehitysprosessin myötä sen sisäinen kommunikointi kehittyi. Työntekijät ryhtyivät keskustelemaan toistensa kanssa enemmän ja ilmaisemaan itseään avoimemmin. Kaikkien mielipiteitä alettiin kysyä ja kuunnella. Uskoisin, että avoin ja kuunteleva keskusteluympäristö on tukenut muutosprosessin läpiviemistä. Kasvattajien mielestä esimiehen antama tuki oli ensiarvoisen tärkeää. Jokapäiväisellä johtamistyöllä voidaan auttaa työntekijöitä kestämään muutoksen aiheuttamat paineet. Jokainen kasvattaja mainitsi yhden tai useamman asian, joka on tukenut ja helpottanut muutosprosessin läpiviemistä. Jokaiselle kasvattajalle oli löytynyt ainakin yksi sopiva keino, joka tukee hänen tapaansa sopeutua muutokseen.

Kasvattajien käytössä olivat kaikki muutoksen hallitsemisen keinot. Uskoisin, että näiden asioiden esiintyminen edisti merkittäväällä tavalla muutosprosessin onnistumista. Kasvattajat kokivat muutosprosessin henkisesti kuormittavana ja kuluttavana. Kaiken kaikkiaan kasvattajat olivat ylpeitä saavuttamastaan muutoksesta ja olivat innokkaita jatkamaan toiminnan kehittämistä tulevaisuudessa. Kasvattajat olivat nyt sopeutumisvaiheessa ja näkivät nykyisen ajan entistä parempana.

Saamani tulokset olivat samankaltaisia Koivulan (2001) tekemän tutkimuksen mukaan. Koivulan saamien tulosten mukaan henkilöstö lähti innostunein mielin muutosprosessiin. Prosesin alkuvaiheessa henkilöstö koki tietämättömyyttä,

mitä tulevaisuus toisi tullessaan. Henkilöstössä esiintyi ajoittain epäilystä ja epätoivoa. Muutosprosessin aikana henkilöstössä ei kuitenkaan esiintynyt kollektiivista lamautumista. Kaiken kaikkiaan henkilöstö oli saanut myönteisiä kokemuksia muutosprosessista eikä halunnut palata vanhaan toimintaan. Tuloksista ilmeni, että muutosprosessi oli vaatinut suurempaa henkilökohtaista panostusta. Henkilöstö halusi myös jatkaa työn ja toiminnan kehittämistä. (Koivula 2001, 45.)

Lapsen näkökulmasta tarkasteltuna keskeinen yhteisöllisyyden rakentaja päiväkodin toiminnassa on leikki (Karila ym. 2006, 149). Henkilökunnan tehtävänä on järjestää aikaa lasten leikille. Leikkiessään lapset oppivat sosiaalisen elämän kannalta taitoja, joita ovat esimerkiksi asioiden jakaminen, toisen ystävällinen kohtelu, itsensä ilmaiseminen ja vuorovaikutustaidot (Karila ym. 2006, 149). Osallistuminen leikkiin tukee lapsen osallisuuden ja yhteisöllisyyden tunteen kokemista ja ennaltaehkäisee syrjäytymistä.

Leikkiessään lapset pääsevät vuorovaikutukseen muiden lasten kanssa. Lapset eivät välttämättä löydä itselleen leikkikavereita itsensä ikäisistä lapsista, minkä vuoksi lapsen sosiaaliseen verkostoon voivat kuulua häntä nuoremmat tai vanhemmat lapset. Päiväkodin toiminnan kehittämisen myötä lapset voivat leikkiä myös eri-ikäisten lasten kanssa. Lasten vastauksista ilmenikin, että heillä on samanikäisiä, mutta myös eri-ikäisiä kavereita. Kaverisuhteita ei olisi välttämättä syntynyt, mikäli lapsilla ei olisi mahdollisuutta toimia eri lapsiryhmissä. Kun lapsella on eri-ikäisiä kavereita, lapsi voi oppia monenlaisia asioita.

Toiminnan kehittämisen myötä henkilökunta antoi lapsille mahdollisuuden leikkiä ja toimia eri lapsiryhmissä. Tällainen muutos laajensi merkittävästi lapsen virikeympäristöä. Eri tiloissa toimiminen mahdollistaa elämyksien saamisen ja uusien asioiden oppimisen. Lapset eivät pitkästy, vaan mielenkiinto asioiden tutkimiseen, ihmettelemiseen ja kokeilemiseen pysyy yllä. Suurin osa haastatelluun osallistuneista lapsista olikin sitä mieltä, että eri ryhmissä liikkuminen oli kiva tai mukava asia.

Prosessin aikana minulle syntyi ideoita jatkotutkimuksille. Olisi kiinnostavaa tutkia, millaisia kokemuksia lapsilla on osallisuudesta ja sen kokemisesta. Lisäksi voisi tutkia, miten lapset kokevat voivansa vaikuttaa päiväänsä päiväkodissa ollessaan. Mielenkiintoista voisi olla lasten kokemusten selvittäminen pienryhmätoimintaan ja sen dynamiikkaan. Tutkimukseni kohdistui ennen kaikkea lasten ja kasvattajien näkökulmien selvittämiseen. Toiminnan kehittäminen on voinut vaikuttaa myös lasten vanhempiin päiväkodin palvelujen käyttäjänä. Olisi kiinnostavaa selvittää, millaisia kokemuksia vanhemmilla on päiväkodissa tehdystä muutostyöstä ja sen myötä lapsessa tapahtuneesta muutoksesta.

10.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen luotettavuuden arviointiin liittyvät käsitteet reliabelius ja validius. Reliabelius tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta ja sitä, ettei tutkimuksella saada sattumanvaraisia tuloksia. Jos päiväkodin lapsiin ja kasvattajiin kohdistetaan uusi tutkimus ja saadaan sama tulokset, voidaan tulokset todeta reliabeleiksi. Validiudella tarkoitetaan tutkimusmenetelmän kykyä mitata tutkittavaa asiaa. Tutkimuksen luotettavuutta voidaan lisätä triangulaatiolla. Metodinen triangulaatio tarkoittaa eri menetelmien käyttöä samassa tutkimuksessa. Tutkijatriangulaatiolla tarkoitetaan, että tutkimukseen osallistuu useampia tutkijoita aineistonkerääjinä ja ennen kaikkea tulosten analyysoijina ja tulkitsijoina. Teoreettinen triangulaatio tarkoittaa, että tutkittavaa ilmiötä lähestytään eri teorioiden näkökulmasta. Aineistotriangulaatiossa ongelman ratkaisemiseen kerätään erilaisia tutkimusaineistoja. (Hirsjärvi ym. 2007, 228.)

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää kasvattajien kokemuksia päiväkodin toiminnan muuttamisesta ja muutosprosessin läpikäymisestä. Kasvattajien tutkimusjoukon valinta onnistui mielestäni hyvin, koska juuri näillä henkilöillä oli kokemusta toiminnan kehittämisprosessista. Tiedonkeruumenetelmäksi valitsin avoimen kyselylomakkeen. Kasvattajat ymmärsivät hyvin lomakkeen kysymykset ja sain vastauksia haluamiini asioihin. Kasvattajien kyselylomakkeen palauttamisen yhteydessä esiintyi tietoteknisiä ongelmia. Ottaessani yhteyttä päiväkotiin ilmeni, että osa kasvattajista oli palauttanut lomakkeen sähköpostiini, mutta

lomake ei ollut päätyntä minulle asti. Tämän vuoksi teimme päiväkodin vastaavan opettajan kanssa ratkaisun, että kasvattajat täyttävät lomakkeet ja noudanne tietyn ajan kuluessa päiväkodista. Tietotekniset ongelmat saattoivat johtaa siihen, että kasvattajien piti täyttää lomake uudestaan. Minulle ei selvinnyt, miten moni kasvattaja oli täyttänyt lomakkeen jo kerran ongelman ilmennyttyä. En tiedä, miten yhtenevät vastaukset kasvattajilla oli ensimmäisen ja toisen lomakkeen täyttämiskerran jälkeen. Keräsin aineiston vasta akuutin toiminnan muuttamisen jälkeen. Uskoisin, että mikäli aineistonkeruu suoritettaisiin uudestaan, kasvattajien antamat vastaukset olisivat samankaltaisia. Pohdin kuitenkin, miten paljon kasvattajien vastaukset olisivat poikenneet, jos olisin kerännyt aineiston esimerkiksi kesällä tai syksyllä 2009.

Tutkimuksessani selvitin lasten kokemuksia päiväkodin toiminnasta. Tiedonkeruumenetelmäksi valitsin teemahaastattelun. Eettisistä syistä ja tutkimusjoukkoa rajatakseni pyysin vanhemmilta lupaa lapsensa haastattelemiseen. Pyysin lupaa lasten haastattelemiseen ensin vanhemmilta ja juuri ennen haastattelua lapselta itseltään.

Pyytäessäni lasta haastatteluun mainitsin sanan ”keskustelu” tai ”jutustelu”. Haastattelu-sana voi olla lapselle vieras, minkä vuoksi lapsi olisi voinut pelästyä tai säikähtää. Uskoisinkin, että sana ”keskustelu” kertoi lapselle paremmin, mistä haastattelutilanteessa on kyse. Ensimmäisen haastattelun jälkeen poistin haastattelurungon ensimmäisen teeman viimeisen kohdan, koska se ei ollut tutkimuskysymysten kannalta oleellinen. Tämän vuoksi kohta on sulkuumerkeissä teemahaastattelurungossa.

Haastattelutilanteissa pyrin tekemään konkreettisia kysymyksiä ja käyttämään sellaisia sanoja, jotka olisivat lapselle ennestään tuttuja. Lapset ymmärsivät kysymykseni hyvin, koska heidän oli helppo vastata kysymyksiin. Jotkut lapset sanoivat kuitenkin avoimesti, etteivät ymmärtäneet kysymystä. Muotoilin kysymyksen uudestaan, minkä jälkeen sain lapselta vastauksen. Pienryhmätoimintojen kohdalla kysyin joiltakin lapsilta, onko jokin asia kivaa vai tylsää. Kysymys sisältää jo ennako-oletuksen, että toiminnan pitäisi olla kivaa tai tylsää. Tämä rajoittaa merkittävästi lapsen vastausvaihtoehtoa. Joidenkin pienryhmätoiminto-

jen kohdalla kysyin, miltä jokin asia tuntuu. Lapset vastasivat tällaiseen kysymyksenasetteluun myös kivaa tai tylsää. Mietinkin, oliko oikein vai väärin sisällyttää kysymykseen tietty oletus. Lapset saattoivat kuitenkin vastata jonkin asian vastausvaihtoehtojen ulkopuolelta.

Pyrin tarkkailemaan ja havainnoimaan aikuisen roolia haastattelutilanteessa itseni kautta. Miten paljon haastattelijä ohjaa tilannetta ja käyttää omaa valtaansa sen läpiviemiseksi? Tiedostin oman valta-aseman ja pyrin toteuttamaan haastattelun lapsen tarpeita ja etua kuunnellen. Asettauduin fyysisesti lapsen kanssa samalla tasolla. Istuimme lapsen kanssa lattialla, sohvalla, pöydän ääressä tai tyynyillä. Tällainen asettuminen voi lisätä lapsen turvallisuuden tunnetta eikä lapsi koe uhkaksi hänen ”yläpuolellaan” olevaa henkilöä.

Kokonaisuudessaan haastattelutilanteet etenivät luontevasti ja lapset olivat puheliaita. Haastatteluiden sujumiseen vaikutti myös kahden viikon tutustumisjakso päiväkodissa. Lapset olivat nähneet minut päiväkodin toiminnassa mukana ja olin heille tuttu ihminen.

10.3 Opinnäytetyöprosessi

Opinnäytetyön tekeminen oli mielenkiintoinen, mutta toisaalta myös haasteellinen prosessi. Työn aihe oli mielestäni mielenkiintoinen ja tuki hyvin ammatillista kasvuani, mikä lisäsi motivaatiota työn tekemiseen. Tein opinnäytetyöni yksin, mikä oli varmasti etu ja haitta. Mielestäni etu oli se, että sain suunnitella vapaasti työn tekemisen aikataulun. Olin itse kaikin puolin vastuussa tekemästani työstä. Mikäli olisin tehnyt tutkimuksen useamman henkilön kanssa, olisivat näkökulmat voineet olla vielä laajempia. Yksi ihminen ei välttämättä kykene huomioimaan yksittäistä asiaa monesta eri näkökulmasta.

Työskentelyprosessiin mahtui monia haasteita. Merkittävin haaste, jonka kohtasin, oli tutkimuskysymysten vaihtuminen. Olin saanut lasten haastattelut tehtyä, minkä jälkeen tutkimuskysymyksiä vaihdettiin. Opinnäytetyön tilaajan taholta esitettiin uusia, mielenkiintoisia tutkimuskysymyksiä. Kykenin kuitenkin hyödyn-

tämään lasten haastatteluja työssäni. Tutkimuskysymysten vaihtuminen vaikutti merkittävästi työn teoriapohjaan ja jouduinkin kokoamaan teoriapohjan uudelleen. Tutkimuskysymysten vaihtuminen vaikutti merkittävästi myös tutkimuksen etenemisjärjestykseen. Suoritin aineistonkeruun ensin, minkä jälkeen aloitin teoriaan perehtymisen ja teoriaosuuden laatimisen. Aiemmissa opinnoissa olin kohdannut aiheeseen liittyviä asioita, minkä vuoksi asiat olivat minulle jo osittain tuttuja. Pohdin kuitenkin, miten sujuvaa työn tekeminen olisi ollut, jos tutkimuskysymykset eivät olisi vaihtuneet. Ideaalitulanteessa teoriaosuus on melkein valmis, kun aineistoa lähdetään keräämään.

Haastetta lisäsi myös työn tekeminen muun opiskelun ohella. Opiskelut ja niihin kuuluvat tentit ja oppimistehtävät veivät aikaa, minkä vuoksi aika opinnäytetyön tekemiseen oli rajallista. Työyhteisöllä ei ollut tarkkaa dokumentointia toiminnan muuttamisesta ja sen aikataulusta. Moni asia perustui muistin varaan ja muistikuvat asioista olivat voineet jo hävitä.

Vaikka kohtasin haasteita, opin myös monia asioita. Opinnäytetyöprosessin myötä pääsin perehtymään päivähoitoa ja varhaiskasvatusta ohjaaviin asiakirjoihin. Oivalsin päivähoidon olevan ennen kaikkea varhaiskasvatusta eikä vain päivähoitoa. Lapsuudessa tapahtuvalla kasvatustyöllä voidaan vaikuttaa merkittävästi lapsen myöhempään kasvuun ja kehitykseen.

Lasten haastatteleminen mahdollisti monen asian oppimisen. Kehityopsykologinen osaaminen on tärkeää lasten kanssa toimiessa. Pääsin tutustumaan lapsen kasvua ja kehitystä käsittelevään lähdemateriaaliin. Sain tietoa lasten kasvun ja kehityksen ominaispiirteistä, joita kykenin huomioimaan esimerkiksi lasten haastattelutilanteessa. Haastatteluiden kautta myötä huomasin, miten lasten kuunteleminen ja arvostaminen tukee lapsilähtöisyyttä.

Pienryhmätoiminnalla voidaan myös tukea lapsen aitoa kohtaamista ja yksilöllisyyden huomioimista. Pienryhmän ohjaaminen on myös aikuisen näkökulmasta sujuvampaa. Hänen ei tarvitse kohdistaa huomiotaan ja energiaansa ainoastaan ryhmätilanteen hallitsemiseen, vaan pystyy kohtaamaan lapsen yksilöllisesti. Aikuinen kykenee antamaan lapselle huomioita, jota lapsi tarvitsee. Aikui-

nen voi itsekin jaksaa paremmin työssään, kun ei tarvitse suunnata kaikkea energiaa suuryhmän ohjaamisen. Mietin myös, miten sosiaalialan työntekijät voisivat eri asiakasryhmien keskuudessa hyödyntää pienryhmätoimintaa.

Opinnäytetyön aiheena oli ennen kaikkea kehittäminen ja sen myötä tapahtuva muutos. Työn myötä kykenin ymmärtämään, että minkä tahansa organisaation ja sen toiminnan kehittämällä voi olla positiivisia vaikutuksia niin asiakkaiden kuin työntekijöidenkin elämään. Muutoksella voidaan vaikuttaa positiivisella tavalla työyhteisön ilmapiiriin ja työssä jaksamiseen. Kehittämistyö on keskeistä ja ajankohtaista tämän päivän yhteiskunnassa. Kehittävän työtteen omaksuminen on sellainen asia, jota pystyn hyödyntämään myös tulevaisuudessa erilaisissa työtehtävissä. Opinnäytetyöprosessin myötä innostuin itsekin kehittävstä työtteesta.

Kaikkein merkittävintä ammatillisen kasvun kannalta oli epävarmuuden, stressin ja paineiden sietokyvyn kasvaminen. Uskon, että kasvulla on merkittävä vaikutus tulevana sosionomina toimimiseen. Kykenen olemaan rauhallinen ja työskentelemään tehokkaasti paineiden, stressin ja epävarmuuden vallitessa. Opinnäytetyö oli kokonaisuudessaan opettavainen, ja kykenen hyödyntämään prosessin myötä saatuja tietoja sosiaalialan työssä toimiessani.

LÄHTEET

- Aalto, Elisa & Ekonsalo, Hanna 2009. Kouluun! Esikouluikäisten pienryhmätoiminta kielellisten valmiuksien ja koulunkäynnin aloituksen tukijana. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Diak Etelä. Helsinki. Opinnäytetyö. Viitattu 24.4.2010.
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/7650/Helsinki_Aalto_2009.pdf?sequence=1
- Eskola, Jari. & Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 7. painos. Tampere: Vastapaino.
- Halonen, Hannamari & Lehtinen, Anne 2001. Alle kolmivuotiaiden lasten sosiaalinen käyttäytyminen päiväkodissa. Jyväskylän yliopisto. Varhaiskasvatuksen laitos. Pro gradu-tutkielma. Viitattu 24.4.2010.
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18164/hanhalo.pdf?sequence=1>
- Helenius, Anna i.a. Vuodet pienryhmissä – yläkoululaisten kokemuksia pysyvässä pienryhmissä opiskelusta. Viitattu 24.4.2010.
<http://www.edu.utu.fi/laitokset/tokl/tutkimus/julkaisut/HeleniusAnna.pdf>
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu – teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. 13. painos. Helsinki: Tammi.
- Jokiaho, Elina 2001. Esi- ja alkuopetusikäisten lasten minäkuvia. Päämääränä hyvä itsetunto: lapset arvioivat itseään, opettaja tukee arviointia. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Pro gradu-tutkielma. Viitattu 24.4.2010.
https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/10465/ejokiah_o.pdf?sequence=1
- Karila, Kirsti; Alasuutari, Maarit; Hännikäinen, Maritta; Nummenmaa, Anna Raija & Rasku-Puttonen, Helena (toim.) 2006. Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.
- Kehittämismoniste 2010. Seinäjoki: Päiväkoti.

- Koivula, Heidi 2001. ”Et me tehdään todella ihan aidosti oikeesti yhdessä tätä työtä” – kuvaus päiväkodin työtavan muutoksesta. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Helsingin Alppikadun yksikkö. Opinnäytetyö.
- Krause, Kaisa & Kiikkala, Irma 1996. Hoitotieteellisen tutkimuksen peruskysymyksiä. 1-2. painos. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.
- Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 2005. 272/29.4.2005. Finlex – Valtion säädöstietopankki. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 24.4.2010.
[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050272?search\[type\]=pika&search\[pika\]=laki%20sosiaalihuollon%20kelpoisuusvaatimuksista](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050272?search[type]=pika&search[pika]=laki%20sosiaalihuollon%20kelpoisuusvaatimuksista)
- Lindblom-Yläne, Sari; Niemelä, Raimo; Päivänsalo, Tiina-Maria & Tynjälä, Päivi 2005. PS – lukion psykologia 2. Helsinki: Otava.
- Mikkola, Petteri & Nivalainen, Kirsi 2009. Lapselle hyvä päivä tänään – näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Vantaa: Pedatieto.
- Nikkilä, Juhani & Paasivaara, Leena 2007. Arjen johtajuus – rutiinijohtamisesta tulkintaitoon. 2. painos. Helsinki: Sairaanhoidajaliitto.
- Nurmi, Jari-Erik; Ahonen, Timo; Lyytinen, Heikki; Lyytinen, Paula; Pulkkinen, Lea & Ruoppila, Isto 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. 2. painos. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Peltonen, Hannu 2004. Kasvattajana sosiaali- ja terveysalan ammattiteissa. 4. painos. Helsinki: Tammi.
- Perkka-Jortikka, Katriina 2002. Työyhteisöjohtaminen – vastuuta ja motivointia puun ja kuoren välissä. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Päiväkodin Internet-sivusto i.a. Viitattu 29.3.2010.
- Päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma 2009–2010.
- Russell-Jones, Neil 2000. Muutosjohtaminen. Suomeksi toim. Matti Karhu. Helsinki: Inforviestintä Oy.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2002. Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2009. Päivähoito on hoitoa, kasvatusta ja opetusta. Viitattu 31.3.2010.
http://www.stm.fi/lapset/palvelut_perheille/paivahoito

- Sosiaaliportti 2008. Työyhteisölähtöinen prosessikehittäminen. Viitattu 21.4.2010. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/hyvakaytanto/kuvaus/?PracticelId=6eaad06a-8156-4411-9f00-e530202c0b0a>
- Stenvall, Jari & Virtanen, Petri 2007. Muutosta johtajamassa. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Suortti, Pirja & Taimiaho, Miina 2009. Lasten kokemuksia osallisuudesta päiväkodissa. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Helsinki. Opinnäytetyö. Viitattu 24.4.2010. https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/2276/Lastenk_o.pdf?sequence=1
- Unicef i.a. Yleissopimus lapsen oikeuksista. Viitattu 24.5.2010. http://www.unicef.fi/Lapsen_oikeuksien_sopimus_koko
- Valkeinen, Tuija 2006. Muutoksen toteuttaminen. Viitattu 31.3.2010. http://www.kunnat.net/k_peruslistasivu.asp?path=1;29;348;84961;85395;109431;106097
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2003. Helsinki: Stakes. Oppaita 56.
- Vilén, Marika; Vihunen, Riitta; Vartiainen, Jari; Sivén, Tuula; Neuvonen, Sohvi & Kurvinen, Auli 2006. Lapsuus – erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Liite 1. Kasvattajan kyselylomake

TAUSTATIEDOT

Ammattinimike: _____

Työssäoloaika (päiväkodin nimi) _____

Lapsiryhmä, jossa työskentelet pääosin _____

PÄIVÄKODIN TOIMINNAN MUUTTAMINEN JA MUUTOSPROSESSIN LÄPIKÄYMINEN

1. Millaisesta asiasta halu päiväkodin toiminnan muuttamiseen syntyi?

2. Miten suhtauduit, kun kuudit, että toimintaa aiotaan muuttaa?

3. Millaisia välineitä ja/tai asioita toiminnan muuttamiseen on käytetty?

4. Millaisia vaiheita päiväkodin toiminnan muutostyö on pitänyt sisällään?

5. Millaisella aikataululla päiväkodin toiminnan muuttaminen on tapahtunut ajatellen toimintakautta 2009–2010?

6. Miten päiväkodin uusi toiminta näkyy työssäsi?

7. Mitkä asiat ovat tukeneet ja helpottaneet uusien toimintatapojen omaksumista?

8. Mitkä asiat ovat vaikeuttaneet uusien toimintatapojen omaksumista?

9. Millaisia **hyötyjä** olet saanut työhösi toiminnan muuttamisesta?

10. Millaisia **haittoja** toiminnan muuttamisesta on työhösi ollut?

11. Miten lapset ovat mielestäsi uuteen toimintaan suhtautuneet? Perustele.

12. Millaisia suunnitelmia päiväkodilla on toiminnan muuttamiseen ja/tai kehittämiseen tulevaisuutta ajatellen?

13. Miten suhtaudut päiväkodin tulevaisuuteen?

Liite 2. Saatekirje kasvattajalle

Hei Sinä, (*päiväkodin nimi*) päiväkodin kasvattaja.

Nimeni on Anna Reinilä ja olen sosionomiopiskelija Diak Idästä, Pieksämäeltä. Opintoni ovat siinä vaiheessa, että on aika tehdä päättötyötä. Opinnäytetyöni tutkimustehtävät ovat:

1. Kasvattajien kokemuksia päiväkodin toiminnan muuttamisesta ja muutosprosessin läpikäymisestä
2. Päiväkodin nykyinen toiminta 5-6-vuotiaiden lasten kokemana.

Tutkimustani varten olen jo haastatellut päiväkodin yhdeksää 5-6-vuotiasta lasta. Kasvattajien kokemuksia lähden kartoittamaan kyselylomakkeen muodossa. Kysely jaetaan kaikille niille (*päiväkodin nimi*) päiväkodin kasvattajille, jotka ovat osallistuneet (*päiväkodin nimi*) päiväkodin koulutustilaisuuteen keväällä 2009, jossa käytiin läpi päiväkodin toiminnan mahdollisia muutoksia. Kyselyyn saa vastata anonyymina. Tulevana päiväkodin kasvattajana minua kiinnostaa, millaisena kasvattajat kokevat päiväkodin arjen ja toiminnan muuttamisen. Nyky-yhteiskunnassa muutos on arkipäivää. Kerro rohkeasti, millaisia kokemuksia juuri Sinulla on päiväkodin toiminnan muuttamisesta.

Vastaa kyselyyni mahdollisimman pian. Kyselylomakkeen voi palauttaa minulle sähköpostitse osoitteeseen anna.reinila@student.diak.fi. Toivoisin, että palauttaisit lomakkeen minulle 11.3 mennessä, minkä jälkeen pystyn käsittelemään saamaani aineistoa eteenpäin.

Ystävällisin terveisin

Anna Reinilä

Liite 3. Kasvattajien vastausten koonti kysymykseen 1.

Kysely:

Halu uudistua...kehityksessä mukana oleminen

Kysely:

(Vastaavan opettajan nimi) oli ollut tällaisessa päiväkodissa töissä ja kertoi asiasta. meille työntekijöille pidettiin koulutuspäivä aiheesta ja kävimme myös tutustumassa (espoolaisen päiväkodin nimi) päiväkotiin. Siitä ideat lähtivät liikkeelle.

Kysely:

- erillisyyden tunteesta
- halusta toimia yhdessä
- voiko asioita tehdä paremmin lasta ajatellen

Kysely:

Haluttiin kehittää yhteisöllistä toimintaa ja saada samalla lapsille enemmän vallinnan vapautta ja mahdollisuuksia

Kysely:

(Vastaavan opettajan nimi) sen otti muistaakseni esille ja sitten meillä kävi vieraita myös Espoolaisesta päiväkodista – jossa myös toteutettiin samanlaista toimintatapaa, pitämässä koulutusta

Kysely:

(Vastaavan opettajan nimi) oli työskennellyt ryhmättömässä päiväkodissa.

Minun omasta mielestä päivähoito toiminta ei enää vastannut yhteiskunnan kehitykseen eikä perheiden toiveita otettu riittävästi huomioon toiminnassa. Lapsi ei itse voi vaikuttaa toiminnan suunnitteluun. Lapsen omaa oivaltamista ei tuettu riittävästi (annetaan valmiit vastaukset kuinka asiat tehdään) Oppimisen ilo ja riemu katoaa.

Kysely:

- Yhteisöllisyyden kehittäminen, lisääntyminen, eri ikäiset lapset yhdessä
- uuden toimintatavan omaksuminen & kehittäminen
- lapsen päiväkotipäivän sisällön kehittäminen

Kysely:

Vastuuopettaja (nimi) toimesta

Kysely:

- yhteisöllisyyden lisäämisestä
- lapsilähtöisyydestä (valinnan mahdollisuudesta)

Kysely:

Ensin se lähti yhden ryhmän toiminnan muokkaamisesta enemmän lapsilähtöiseksi: (*lapsiryhmän nimi*), siitä toiminta lähti leviämään esim. koulutusten myötä koko taloon. Päätös koko talon toiminnan muuttamisesta tehtiin yhdessä.

Kysely:

Päiväkodin yhteisöllisyyttä haluttiin lisätä ja ideana oli saada (*päiväkodin nimi*) enemmän koko talon yhteinen päiväkotiperiaatteella kaikki lapset ovat ”meidän lapsia”. Suurin muutos oli ryhmäjaon poistaminen. Myös lasten omia toiveita haluttiin saada enemmän kuuluville muun muassa lisäämällä valinnanmahdollisuuksia.

Liite 4. Lapsen litteroidun haastattelun muokattu versio

Kuinka monta vuotta sä oot? Viis.

Missä ryhmässä sun lokeropaikka onkaa? (*lapsiryhmän nimi*)

Onkos sulla siskoa tai veljeä täällä päiväkodis? Ei.

Kenen kanssa sä leikit täällä päiväkodis? (*lapsi mainitsee lasten nimiä*).

Missäs ryhmässä nää sun kaverit onkaan? (*lapsi mainitsee kaksi lapsiryhmää*)

Onkos sulla eskareita kaverina? (*lapsi mainitsee esikouluikäisiä kavereitaan*)

Missä ryhmässä ne/nämä eskarit sitte o? Kummassa eskariryhmässä ne on?

öö... Tuola toises.

Minkäslaisia leikkihuoneita täällä päiväkodissa onkaa?..Autoleikki ja majaleikki ja gormiittileikki ja legoleikki...

Missä huoneissa sä leikit? autoleikis ja gormiittileikis ja legoleikis...joo...missäs tota nää...ja majaleikis...

Minkäslaisia leikkejä sä tykkäät leikkiä? Ai eniten?..autolla ja gormiiteilla.

Mitäs leikkejä sä et tykkää leikkiä?..oikein mä en tykkää ainaskaa leikkiä noilla legoilla...mä en sisällä oikein tykkää leikkiä piilosta...Sitte mä en oikein muuta tiä mitä.

...Millä sä leikit?...eskareilla ja rakenteluhuonees.

...miltäs se tuntuu, että sä voit liikkua tai sä voit mennä vaikka (*lapsiryhmän nimi*) tai (*lapsiryhmän nimi*) leikkimään...Öö...Mitä sä sanoit? Mä sanoin sitä, että miltä se tuntuu, että sä voit lähteä (*lapsiryhmän nimi*) leikkimään vaikka (*lapsiryhmien nimiä*) Hyvältä....Minkä takia se tuntuu hyvältä?... Ku mä en oikein tykkää olla aina siellä.

...Mitä te teette siellä aamupiiris? ...lauletaa ja...kysytää, että mihin mennää...Miltä tota se tuntuu se aamupiiri? Öö...Kivalta. Kivalta, joo. Osaakko sanoa, minkä takia se tuntuu kivalta? Eih...

...Miltäs se tuntuu, kun te syötte yhteisessä tilassa? Ihan kivalta. Mikäs siinä tuntuu kivalta? En mä oikein osaa sanoa.

...Mitäs tota te touhaatte siellä mettässä? ...Leikitään ja syödään ja luetaan satu....ja sitten syödään eväät...Onko se kivaa vai tylsää? Kivaa. Mikä siinä on kivaa?...Emmä tiä.

...Mites tota...Miltä se hiihtäminen tuntuu? Kuumalta ja kivalta. Kuumalta ja kivalta...Minkä takia se tuntuu kuumalta? No ku niin siinä tulee niin hiki. Niin. Onko kiva vai tylsä lähteä hiihtämään? Kiva.

...Onko se luistelu kivaa vai tylsää? Kivaa.

Onko satuhetket kivoja vai tylsiä?...kivoja. Mikä siinä on kivaa?...Emmä tiä.

...Miltä se tuntuu...olla ateljees? Kivalta.

...onko se kivaa vai tylsää lähtee? Kivaa. Jumppaa...

...Miltä se tuntuu laulaa? (mieltii)...kivalta ja tylsältä...Mikäs siitä laulamisesta tekee tylsää? Öö...se ku pitää niin kauan olla muiden kaa rivis...Miltä se tuntuu olla muskaris? Kivalta. Mikä siitä tekee kivaa? Öö...Emmä tiä oikee...

...olisko sulla mielessä jotain semmosta mitä sä haluaisit täällä päiväkodis tehdä, mutta sä et saa tehdä sitä?....Eikö tuu mieleen? Ei.

Liite 5. Taulukko lasten aineiston käsittelystä

	Haastattelu	Haastattelu	Haastattelu
TAUSTATIEDOT			
Ikä	5	6	6
Lokeropaikka	muu	eskari	eskari
Sisarukset	joo	joo	joo
Leikkikaverit		kaksi	useita
Kaverien ryhmä	joka ryhmä	eskariryhmä	eskariryhmä
KAVERIT & LEIKKIMINEN			
Leikkihuoneet	gormiitti-, koti-, ateljee, metsä-, haitarihuone	rakennuspaikkoja, rakennuslegoja, haitarihuone	kotileikki, nukkarit ja hiljaisuushuone
Leikkihuoneet, joissa lapsi leikkii	gormiittihuonees ja leikkihuonees	patjahuone ja jossain toises huonees	koti-, peli- ja rakenteluhuone
Leikit, joista lapsi pitää	gormiitit ja gogot	turtlesia, karatea, pomppia	petsopit, kotis ja nukkekoti
Leikit, joista lapsi ei pidä	kotileikki	majaa	ritarit ja taisteluleikit
Lapsen leikkivälineet	ritarit ja gormiitit, dinosaurukset	tyhjä	petsopit, nuket
Liikkumisvapaus eri ryhmissä	aika hyvältä	hyvältä	kiva
PIENRYHMÄTOIMINTA			
Aamuupiiri	ei vastausta	ei vastausta	kiva
Ruokailut	kiva	kiva	kiva
Metsäretket	aika hyvältä	kivaa	kiva
Hiihtäminen	kivaa	kivaa	hauska
Luistelu	kivaa	kivaa	hauska
Satutuokiot	kivaa	kivaa	kiva
Ateljeetyöskentely	vastaus puuttuu	kiva	vastaus puuttuu
Jumppa	kivaa	kivaa	kivaa
Musiikkileikkikoulu	ei tietoa	ei tietoa	kiva
KEHITTÄMISIDEAT	ei	päiväkodissa on kaikki vanhaa ei mitään uutta, pitäis olla uusia juttuja	ei

Liite 6. Lapsen teemahaastattelu

1 TAUSTATIEDOT

Ikä

Lapsen lokeropaikka

Sisarukset päiväkodissa

(Lapsen päiväkotihistoria)

2 LAPSEN KAVERISUHTEET

Lapsen leikkikaverit päiväkodissa ollessa

Lapsiryhmä, jossa kaveri on (kaverin lokeropaikka)

3 LEIKKIMINEN

Päiväkodin leikkihuoneet (lapsi mainitsee muutamia leikkihuoneita)

Leikkihuoneet, jossa leikit

Leikit, joita lapsi tykkää leikkiä

Leikit, joita lapsi ei tykkää leikkiä

Lapsen leikkivälineet (päiväkodin lelut/kotoa tuodut lelut)

Lapsen vapaus liikkua lapsiryhmästä toiseen omaehtoisen leikin aikana

4 PÄIVÄKODIN PIENRYHMÄTYÖSKENTELEY

Aamupiiri (paikka, aamupiirin toiminta)

Ruokailut (tila, ruokailukaverit)

Metsäretket

Hiihtäminen

Luistelu

Satutuokiot

Ateljeetyöskentely

Jumppa

Musiikkileikkikoulu

5 KEHITTÄMISIDEAT

Lapsen kehittämisideat päiväkodin työntekijöille